

Karhumaa Ruut & Korhonen Riina & Ronko-Poikkimäki Anna

**AUTISMIKIRJON LASTEN SOSIAALISEN OSALLISTUMISEN EDISTÄMINEN
VERTAISLASTEN TUELLA TOIMINTATERAPIASSA**

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

AUTISMIKIRJON LASTEN SOSIAALISEN OSALLISTUMISEN EDISTÄMINEN VERTAISLASTEN TUELLA TOIMINTATERAPIASSA

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Ruut Karhumaa, Riina Korhonen &
Anna Ronko-Poikkimäki
Opinnäytetyö
Syksy 2023
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma

Tekijät: Ruut Karhumaa, Riina Korhonen & Anna Ronko-Poikkimäki

Opinnäytetyön nimi: Autismikirjon lasten sosiaalisen osallistumisen edistäminen vertaislasten tuella toimintaterapiassa

Työn ohjaajat: Pirjo Lappalainen & Kaija Nevalainen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2023

Sivumäärä: 49 + 2 liitettä

Onnistunut sosiaalinen osallistuminen muodostuu yksilön, ympäristön ja toiminnan dynaamisesta yhteisvaikutuksesta. Toimintaterapeutin osaamista on edistää moninaista sosiaalista osallistumista yhteiskunnassa omaamalla laaja-alaisen ymmärryksen yksilön sosiaalisesta toimijuudesta. Yleisesti hyväksytyt sosiaaliset normit yhteiskunnassamme ovat muotoutuneet ajan saatossa palvelemaan vahvasti neurotyypillistä osaa väestöstä, ja samalla nämä normit ylläpitävät mielikuvaa oikeaoppisesta tavasta olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Jokaisella tulee kuitenkin olla mahdollisuus sosiaaliseen osallistumiseen tavalla, joka on yksilölle itselleen riittävä ja toivottu. Haasteet yksilön sosiaalisen osallistumisen taustalla voivat olla moninaiset, ja siksi näkökulmiakin tulee olla useita toimintakykyä tarkasteltaessa. Kyse voi olla esimerkiksi aistien liiallisesta kuormittumisesta, estävästä ympäristöstä, puutteista sosiaalisissa taidoissa tai siitä, ettei yksilö koe kiinnostusta tai tarvetta sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on tarjota alakohtaista tutkimustietoa vertaislapsien tuella toteutetuista ja sosiaalisten taitojen edistämiseen tähtäävistä toimintaterapiainterventioista autismikirjon lasten parissa. Työtä ohjaava ajatus on, että sosiaalisten taitojen edistäminen toimintaterapiainterventiossa vahvistaa autismikirjon lapsen toimijuutta sekä mahdollistaa yhdenvertaiset lähtökohdat sosiaaliseen osallistumiseen tavalla, joka on lapselle itselleen mielekästä. Lisäksi työssä keskitytään vertaislapsen saamaan tukeen ja tehtäviin toimintaterapiainterventiossa. Kirjallisuuskatsauksen ohjaavana teoriana toimii Olsonin Sosiaalisen osallistumisen tukemisen viitekehys. Ennalta määritettyjen sisäänottokriteerien myötä katsaukseen valikoitui neljä tutkimusta, joiden interventioon sisältyy vertaislapsi. Kirjallisuuskatsauksen aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti värikoodauksen, pelkistämisen ja ryhmittelyn avulla.

Tutkimustuloksista selviää, että vertaisvuorovaikutteiset interventiot etenevät eri tavoin. Myös interventioiden sisällöllisissä struktuureissa on eroja, mikä näkyy vertaislapsen tehtävissä ja vastuussa intervention aikana. Toimintaterapeutin työote interventioissa on pääosin ohjauksellinen ja tukea antava autismikirjon ja vertaislapsen keskinäisissä leikki-tilanteissa. Vertaislapsen valmentaminen interventioon kuuluu myös toimintaterapeutin tehtäviin. Tutkimustulokset osoittavat autismikirjon lapsen oppivan sosiaalisia taitoja vertaisvuorovaikutteisten interventioiden kautta, mutta opintun siirtämisestä ja pitkävaikutteisesta lapsen arkeen ei ole näyttöä.

Asiasanat: vertaislapsi, vertaisvaikutteinen interventio, sosiaaliset taidot, sosiaaliset vuorovaikutustaidot

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Bachelor's Degree Programme in Occupational Therapy

Authors: Ruut Karhumaa, Riina Korhonen & Anna Ronko-Poikkimäki
Title of thesis: Promoting Social Participation of Children with Autism Spectrum Disorder with Peer Support in Occupational Therapy
Supervisors: Pirjo Lappalainen & Kaija Nevalainen
Term and year when thesis was submitted: Autumn 2023
Number of Pages: 49 + 2 appendices

Successful social participation is formed by the dynamic interaction of the individual, the environment and activity. Competence of the occupational therapist is to promote diverse social participation in society by having a broad understanding about social functioning of the individual. Commonly accepted social norms in our society have formed over time to serve neurotypical part of the population, and at the same time these norms maintain the image of an orthodox way of social interaction. However, everyone should have the opportunity for social participation in a way that is sufficient and desired for the individual. The challenges behind an individual's social participation can be diverse, and therefore there must be several perspectives when looking at occupational capacity. It may be, for example, an excessive burden on the senses, an inhibiting environment, lack of social skills, or lack of interest or need for social interaction on the part of the individual.

The purpose of the literature review is to provide sector-specific research information on occupational therapy interventions carried out with the support of peers and aimed at promoting social skills among children with autism spectrum disorders. The idea guiding the work is that the promotion of social skills in occupational therapy intervention enables equal starting points for social participation for child with autism spectrum in a way that makes sense for the child. In addition, the work focuses on how to support the peer, and what are their tasks in an occupational therapy intervention. The guiding theory of the literature review is Olson's Frame of Reference to Enhance Social Participation. With pre-specified inclusion criteria, one of them being "an intervention which includes peers", four studies were selected for the review. The material in the literature review was analysed using colour coding, reduction and grouping.

Research results show that peer-mediated interventions progress in different ways. There are also differences in the content structures of the interventions, which are reflected in the tasks of the peer child and the responsibility during the intervention. The occupational therapist's work approach to interventions is mainly instructive and supportive in the play situations between the child with autism spectrum and the peer. Training a peer for intervention is also part of the duties of an occupational therapist. The results of the study show that the child with autism spectrum learns social skills through peer-mediated interventions, but there is no evidence of transference and long-term impact on the child's daily life.

Keywords: child with autism spectrum disorder, peer, social skills, peer-influenced intervention, social skills, social interaction

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	7
2	LAPSEN SOSIAALISEN OSALLISTUMISEN TUKEMINEN TOIMINTATERAPIASSA.....	9
2.1	Tavoitteet lapsen sosiaalisen osallistumisen edistämiseksi	9
2.2	Sosiaaliset vuorovaikutustaidot lapsella	10
2.3	Lapsen sosiaalisen osallistumisen tukeminen	13
3	AUTISMIKIRJON LAPSI TOIMINTATERAPIASSA	16
3.1	Autismikirjon sosiaalisen vuorovaikutuksen erityispiirteet lapsuudessa.....	16
3.2	Autismikirjon lapsen sosiaalisen leikin kehittyminen.....	17
3.3	Vahvuusperustainen toimintaterapiainventio	18
3.4	Vertaisvaikutteinen interventio ja vertaislapsi	19
4	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTUS	20
4.1	Tutkimustehtävän muodostaminen.....	20
4.2	Toteutunut tiedonhaku.....	22
4.3	Tutkimuskysymyksen tarkentaminen ja lopullisen aineiston valinta	22
4.4	Aineiston analysoiminen.....	27
5	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET.....	30
5.1	Vertaislapsen valmentaminen interventioon	30
5.2	Vertaislapsen toiminta interventiossa	31
5.3	Vertaislapsi positiivisen vuorovaikutuksen vahvistajana.....	32
5.4	Toimintaterapeutin antama tuki vertaislapselle interventiossa.....	33
6	TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	35
6.1	Keskeiset tulokset	35
6.2	Tulosten soveltaminen toimintaterapian käytäntöön.....	36
6.3	Taitojen yleistymisen haasteellisuus	37
7	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	39
7.1	Tutkimuksen luotettavuus valittujen kriteerien mukaisesti	39
7.2	Eettisyys kirjallisuuskatsausprosessissa	40
7.3	Vertaislapsen huomioiminen interventiossa	41
8	POHDINTA.....	43
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Jokainen meistä tahtoo tulla kohdatuksi sellaisena, kuin olemme. Me kaikki ansaitsemme samat mahdollisuudet olla osana yhteisöä vaikuttajana ja toimijana, mutta myös ihan vain yksilöinä. Sosiaalinen osallistuminen sisältää yksilöstä toiseen vaihtelevia ja toisistaan poikkeavia näkemyksiä, odotuksia sekä kokemuksia. Se pitää sisällään sosiaalista vuorovaikutusta sen eri muodoissa, ja mahdollisimman onnistuneeseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen tarvitaan sosiaalisia taitoja (Khetani & Coster 2019, 848–849; Hilton & Kramer 2020, 338.). Autismikirjoon liitetään usein haasteet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja kommunikaatiossa (Autismikirjon häiriö. Käypä hoito –suositus, 2023). Autismikirjon lapselle, kuten monelle muullekin lapselle, sosiaalinen vuorovaikutus voi tuntua kuormittavalta. Vuorovaikutuksen määrää tulisi säädellä lapsen voimavarojen mukaisesti tilanteisiin, joissa se tuntuu lapselle mielekkäältä. Myös positiivisiksi koetut tilanteet voivat kuormittaa. Erilaiset käytöstavat ja -mallit, joita ei mielletä yleisesti hyväksytyihin sosiaalisiin normeihin, saattavat haastaa autismikirjon lapsen sosiaalista osallistumista. Poikkeuksellisen voimakkaat mielenkiinnonkohteet sekä reaktiot erilaisiin tilanteisiin ja muiden käytökseen voivat osaltaan haastaa autismikirjon lapsen sosiaalista osallistumista. (Autismiliitto, Hakupäivä 04.12.2023.).

Subjektiiivisuuden ymmärtäminen sosiaalisen osallistumisen näkökulmasta on tärkeää, koska kaikki eivät koe yhtäläistä tarvetta sosiaaliseen vuorovaikutukseen (Khetani & Coster 2019, 848–849). Jokaisen ihmisen ollessa oma ainutkertainen yksilönsä olisi ihanteellista, että jokainen saisi osallistua sosiaaliseen vuorovaikutukseen mielekkäällä tavalla. Opinnäytetyön ohjaava ajatus on, ettei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä muuttamaan autismikirjon lasta sosiaalisemmaksi vaan tarjota hänelle yhdenvertaiset mahdollisuudet omannäköiseen sosiaaliseen osallistumiseen sosiaalisten taitojen edistämisen kautta. Toimintaterapiassa tärkeintä on yhdessä asiakkaan kanssa löytää juuri hänelle sopivia keinoja selviytyä omassa arjessaan siten, että se olisi hänelle mielekästä, ja tämän tulisi näkyä myös asiakkaan sosiaalisessa osallistumisessa.

Toimintaterapeutin ydinosaamista on asiakkaan toiminnallisen suoriutumisen edistäminen asiakkaalle merkityksellisissä ja hänen arjensa kannalta välttämättömissä toiminnoissa. Toimintaterapeutti tarkastelee asiakkaan arkea toimintakokonaisuuksien kautta: itsestä huolehtiminen, asiointi ja kotielämän toiminnot, koulunkäynti ja opiskelu, työkyky ja työssä suoriutuminen, yhteiskunnallinen osallistuminen, vapaa-ajan toiminta, leikki sekä levon ja ajankäytön tasapaino ovat toimintaterapeutin kiinnostuksen kohteena asiakkaan toimintakykyä arvioitaessa. (Toimintaterapianimikkeistö.

Toimintaterapeuttiliitto 2023, Hakupäivä 20.10.2023.) Toimintaterapeutilla on osaamista tarkastella asiakkaan toimintakykyä kokonaisvaltaisesti ottamalla huomioon myös sekä ympäristölliset tekijät, toiminnalliset tavat, asiakkaan yksilöllisen suorituskyvyn sekä muut yksilölliset tekijät. (OTPF-4. AOTA 2020, Hakupäivä 20.10.2023.)

Kirjallisuuskatsauksen taustateorianana on Laurette Olsonin (2020) Sosiaalisen osallistumisen tukemisen viitekehys, joka on sovellettavissa autismikirjon lasten toimintaterapian toteutukseen. Viitekehysten teoriassa korostuu lapsen ja huoltajan välisen suhteen, lapsen ja ikätovereiden välisen vuorovaikutuksen sekä tukea-antavan ympäristön merkitys lapsen sosiaalisen osallistumisen tukemisessa (Olson 2020, 462–463; 472–474).

Ikätovereita voidaan sisällyttää autismikirjon lapsen toimintaterapiaan vertaislapsina. Tässä opinäytetyössä tutkitaan autismikirjon lasten interventioita, joihin sisältyy vertaislapsi. Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä tietoa autismikirjon lasten toimintaterapiassa käytettävistä interventiomenetelmistä, joihin liittyy tyypillisesti kehittyvien lasten ja autismikirjolla olevin lasten vertaisvuorovaikutus. Tutkimuksessa tuodaan esille myös vertaislapsen saama tuki ja tehtävät intervention aikana. Kuvailevana kirjallisuuskatsauksena toteutetun tutkimuksen tutkimuskysymykseksi muodostui *”Miten vertaislapsi voi tukea autismikirjon lapsen sosiaalisten taitojen edistymistä toimintaterapiassa?”*. Työhön koottiin yhteen viimeisin saatavilla oleva aihealueeseen liittyvä alakohdainen tutkimustieto, josta voisi hyötyä aiheesta kiinnostuneet toimintaterapeutit, toimintaterapeuttiopiskelijat sekä muut kohderyhmän parissa työskentelevät sidosryhmät.

Interventiolla viitataan toimintaterapeutin toteuttamaan tavoitteelliseen toimintaan, jonka tavoitteena on asiakkaan toiminnallisen sitoutumisen edistäminen tiiviissä yhteistyössä asiakkaan kanssa ja se suunnitellaan aina arviointiin perustuen. Toimintaterapiainterventioiden suunnittelu ohjaavat vahvasti yksilöllisyys sekä asiakaslähtöisyys. (Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process Fourth Edition 2020, 24–25.) Toimintaterapiainterventiossa autismikirjon lapselle suunnatut menetelmät sisältävät tyypillisesti elementtejä, jotka tukevat asiakasta samanaikaisesti käyttäytymisen, aistitiedon käsittelyn, kognitiivisen sekä sosiaalisten taitojen osa-alueilla (Kuhaneck 2020, 807). Toimintaterapeutin ammattiosaamista on arvioida syitä lapsen sosiaalisen osallistumisen haasteiden taustalla. Haasteet autismikirjon lapsen sosiaalisessa osallistumisessa voivat aiheutua puutteista lapsen sosiaalisissa taidoissa, toiminnan liiallisista vaatimuksista, osallistumista estävistä ympäristötekijöistä tai kaikkien edellä mainittujen yhteisvaikutuksesta. (Olson 2020, 461–462.)

2 LAPSEN SOSIAALISEN OSALLISTUMISEN TUKEMINEN TOIMINTATERAPIASSA

Sosiaalisen osallistumisen käsitteen kautta tarkastellaan ihmisten yksilöllisiä ja kokemuksellisia eroja arkipäivän tilanteissa, joihin liittyy joko välitöntä tai välillistä sosiaalista kanssakäymistä muiden ihmisten parissa. Toiselle pelkkä läsnäolo sosiaalista kanssakäymistä sisältävien toimintojen äärellä voi olla riittävä ja toivottu sosiaalisen osallistumisen muoto (Khetani & Coster 2019, 848–849). Toimintaterapiassa on tärkeää huomioida, että lapsen havaittavissa oleva käyttäytyminen ja toimintatavat sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa voivat poiketa lapsen omasta kokemuksesta ja tyytyväisyydestä sosiaalisen osallistumisensa muotoon. Toimintaterapeutti voi edistää lapsen yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua toivottuun sosiaaliseen vuorovaikutukseen ikätovereiden parissa edistämällä lapsen sosiaalisia taitoja sekä kiinnittämällä huomiota lapsen tukea antaviin ympäristöihin terapian aikana.

2.1 Tavoitteet lapsen sosiaalisen osallistumisen edistämisessä

Sosiaalisella osallistumisella tarkoitetaan yksilön pysyvää sitoutumista senhetkisessä elämäntilanteessaan toimintoihin, jotka tukevat yksilön osallistumista toivottuihin sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin muiden ihmisten parissa (Olson 2020, 461). Sosiaalinen osallistuminen mahdollistaa ihmisille yhdenvertaisen mahdollisuuden osallistua yhteisesti jaetun toiminnan äärelle yksilöiden välisissä toiminnallisissa taidoissa esiintyvistä eroista huolimatta (Khetani & Coster 2019, 848). Lapsen sosiaalisen osallistumisen edistymiseen asetettavat tavoitteet perustuvat tyypillisesti sosiaalisten taitojen ja -normien, aistitiedon käsittelyn, itsesäätely- ja ongelmanratkaisutaitojen edistämiseen lasten toimintaterapiassa. Lisäksi lapsen ympäristön mukauttaminen sekä tietoisuuden lisääminen muiden ihmisten tunteista ja ajatuksista voivat ohjata terapian tavoitteiden asettelua (Hilton & Kramer 2020, 345). Sosiaalisen osallistumisen näkökulmasta myönteinen vuorovaikutus sosiaalisen toiminnan äärellä mahdollistuu, kun lapsi omaa riittävät sosiaaliset taidot toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Lisäksi sosiaalisten taitojen hallitseminen vahvistaa lapsen kokemusta omasta pätevyystään sekä lisää kokonaisvaltaista tyytyväisyyttä toimintaa kohtaan. (Hilton & Kramer 2020, 338.)

2.2 Sosiaaliset vuorovaikutustaidot lapsella

Sujuva sosiaalinen vuorovaikutus vaatii sekä sosiaalisia vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Sosiaalisilla taidoilla viitataan sellaisiin pienimpiinkin havaittaviin tekoihin, joita ihmiset käyttävät kommunikoidessaan sekä ollessaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa arkipäiväisissä sosiaalista vuorovaikutusta vaativissa tilanteissa (Fisher & Marterella 2019, 342). Kommunikaatiotaidoilla puolestaan viitataan sellaiseen vastavuoroiseen kanssakäymiseen, jossa kommunikoinnin välineenä käytetyt eleet, sanat ja lauseet saavat ymmärrettävän merkityksen sosiaalisessa kommunikaatitilanteessa. Kommunikaation välineenä käytetty kieli voi olla puheen kautta tuotettuja sanoja ja lauseita, viittomakieltä tai kuvakommunikointikieltä. (Woodyatt & Rodger 2006, 159.)

Sosiaaliset taidot ovat sosiaalisesti hyväksytyjä sekä opittuja käyttäytymismalleja, jotka tukevat yksilön myönteistä vuorovaikutusta sosiaalisessa kanssakäymisessä (Hilton & Kramer 2020, 339). Sosiaaliset taidot voidaan jakaa mikro- ja makrotason taitoihin. Mikrotason taitoihin sisältyvät kielelliset osa-alueet, kuten puheen nopeus ja selkeys sekä äänenpaino ja -voimakkuus. Mikrotason sosiaalisiin taitoihin lukeutuu myös non-verbaalisten taitojen laatu ja määrä, kuten katsekontaktin ottaminen, kasvojen ilmeet ja eleet sekä kehon asento ja etäisyys suhteessa keskustelukumppaniin vuorovaikutustilanteessa. Makrotasolla mikrotason sosiaaliset taidot sulautuvat osaksi tarkoituksenmukaisia strategioita, joiden avulla suoriudutaan arkipäiväisistä sosiaalisista tilanteista. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi keskustelun aloittaminen, muiden ihmisten tervehtiminen sekä avun pyytäminen ja tarjoaminen toiselle. (Woodyatt & Rodger 2006, 165–166.)

Lapsen sujuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen yhtenä merkittävänä indikaattorina voidaan pitää sitä, miten onnistuneesti lapsi kykenee tulla hyväksytyksi jäseneksi ikä- tai kehitystasoa heijastelemaan ryhmään (Olson 2020, 474). Ikätoveriryhmien ulkopuolelle jääminen rajaa lapsen mahdollisuuksia harjoitella sosiaalisia taitoja lapselle luonnollisissa sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Lapsen kielteiset ajatukset sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin liittyen voivat voimistua, ja vastavasti vuorovaikutukseen liittyvät myönteiset odotukset heikentyä. Lapsi voi ajautua tahtomattaan kierteeseen, jossa hänen mahdollisuutensa osallistua vuorovaikutustilanteisiin ikätasoisissa ryhmissä vähitellen rajoittuu. (Woodyatt & Rodger 2006, 166.)

KUVIO 1. Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen osa-alueet Fisher & Marterella (2019) mukaan.

Fisher & Marterella (2019) jaottelevat sosiaaliset taidot seitsemään osa-alueeseen. (Fisher & Marterella 2019, 342–348.) Haasteet **sosiaalisen vuorovaikutuksen aloittamisessa ja päättämisessä** näkyvät lapsen tavassa lähestyä tai aloittaa sosiaalinen vuorovaikutus ikätoverien parissa sosiaalisesti epätarkoituksenmukaisella tai kielteisellä tavalla. (Fisher & Marterella 2019, 343; Olsson 2020, 474.) Tämä voi näkyä lapsen toiminnassa esimerkiksi kykenemättömyytenä vastata sosiaalisten normien mukaisesti ja myönteisellä tavalla leikkitoverin esittämään leikkiin kutsuun. Lapsi saattaa myös poistua yhteisestä leikistä ennen kuin yhteinen leikki on saatettu loppuun.

Sosiaalisen vuorovaikutuksen tuottamisen osa-alue pitää sisällään lapsen kommunikaatiotaidot eli kyvyn tuottaa joko puheen, viittomakielen tai avustetun kommunikaation apuvälineiden avulla selkeää, sujuvaa ja tasaisesti etenevää puhetta (Fisher & Marterella 2019, 343). Sosiaalisen vuorovaikutuksen tuottamisen voidaan katsoa vaativan lapselta kykyä soveltaa kommunikaatiotaitoja sosiaaliseen kontekstiin soveltuvalla tavalla. Lisäksi osa-alue sisältää eleiden käyttämisen kommunikoinnin tukena tavalla, joka on sosiaalisesti hyväksyttyä.

Lapsi tarvitsee ikätovereiden parissa toimiessaan jatkuvasti **sosiaalista vuorovaikutusta tukevaa kehonkieltä**. Sosiaalisesti orientoitumaton lapsi voi leikkiä poispäin kääntyneenä muista leikkijöistä, hänellä voi olla hankaluuksia ottaa katsekontaktia muihin tai katsekontaktin ottaminen muihin leikkijöihin voi puuttua kokonaan. Hallitsematon kehonkieli sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa voi näkyä hakeutumisenä fyysisesti liian lähelle toista leikkijää sekä toisen lapsen koskettamisena tavalla, joka ei ole sosiaalisesti hyväksyttyä. Lapsella voi olla myös hankaluuksia säädellä omaa käyttäytymistään puutteellisen itsesäätelykyvyn vuoksi. (Fisher & Marterella 2019, 344–345.)

Sosiaalisen vuorovaikutustilanteen sisällön muokkaaminen vaatii lapselta paljon edistyneitä taitoja vuorovaikutuksen näkökulmasta, kuten kiittämisen taitoa. Lapsen tulee osata esittää pyyntöjä, mielipiteitä, kysymyksiä sekä kommentteja mutta myös vastavuoroisesti vastata niihin sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Omien mielipiteiden, tuntemusten sekä henkilökohtaisten näkemysten tuominen sosiaalisesti hyväksytyllä tavalla on haasteellista lapselle, jolla ei ole vielä hioutunutta taitoa muokata vuorovaikutustilanteen sisältöä. Esimerkiksi eriävien mielipiteiden esittäminen tavalla, joka tukee myönteistä vuorovaikutusta, on lapselle haastavaa. Toisaalta myös lapsen vastavuoroisuus hänen näkemyksestään poikkeavien mielipiteiden hyväksymisessä voi olla haasteellista. (Fisher & Marterella 2019, 345–347.)

Vuorottelu on esimerkki taidosta, joka sisältyy **sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisen osa-alueeseen** (Fisher & Marterella 2019, 347). Lapsen tulee osata vuorotella esimerkiksi ryhmäaktiiviteeteissa, suoriutuakseen onnistuneesti ikätovereidensa parissa (Olson 2020, 474.) Lapsen haasteet sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä voivat näkyä leikkutilanteiden rikkonaisuutena, koska lapsi ei kykene hallitsemaan leikin tiimellyksessä tapahtuvia siirtymiä katkeamattomasti. Toisaalta haasteet tällä taitojen osa-alueella voi näyttäytyä lapsen malttamattomuutena kuunnella toisen lapsen puheenvuoroa loppuun samalla, kun lapsi itse voisi puhua keuhkoistaan epätarkoituksenmukaisia aikoja omasta kiinnostuksenkohteestaan muille. (Fisher & Marterella 2019, 348.)

Sosiaalisen vuorovaikutuksen verbaalinen tukeminen on sosiaalisten taitojen osa-alue, joka näkyy ikätovereiden välisessä vuorovaikutuksessa esimerkiksi toisten lapsen kannustamisena sekä empatian osoittamisena toista lasta kohtaan. Sosiaalisissa tilanteissa verbaalisesti taitava lapsi tukee toista lasta leikissä rohkaisevilla sanoilla, sekä rohkaisee myös muita lapsia osallistu-

maan yhteiseen leikkiin. Sosiaalisen vuorovaikutuksen verbaalinen tukeminen vaatii lapselta kielellisiä taitoja osata reagoida ja vastata muiden ikätoverien eleiden ja suorien pyyntöjen kautta esitettyihin pyyntöihin selventää asiaa, jota muut lapset eivät ole ymmärtäneet. (Fisher & Marterella 2019, 348–349; Olson 2020, 474.) Lapsen haasteet vuorovaikutuksen verbaalisessa tukemisessa näkyvät esimerkiksi lapsen puutteellisena taitona osoittaa empatiaa toista lasta kohtaan. Empatian osoittamisen ollessa lapselle haasteellista, lapsi ei kykene ymmärtämään ikätoverin kokemuksia tai tunteita ja sitä kautta myöskään lohduttamaan leikkikaveriaan. (Fisher & Marterella 2019, 348–349.)

Onnistunut sosiaalinen vuorovaikutus ikätovereiden parissa vaatii lapselta **sopeutumista sosiaaliseen vuorovaikutukseen**. Lapsen tulee osata tehdä kompromisseja, yhteistyötä sekä kyetä neuvottelemaan ikätasoisesti ikätovereidensa parissa. (Olson 2020, 474). Mukauttamisen taitoa lapsi tarvitsee, jotta voi osallistua ikätovereiden parissa tehokkaasti ja sosiaalisesti hyväksytyllä tavalla. Sosiaaliseen vuorovaikutukseen sopeutuva lapsi pyrkii välttämään ongelmatilanteiden muodostumista ikätovereiden välisessä vuorovaikutuksessa, ja ristiriitatilanteita kohdatessaan toimii jatkossiten, että välttyisi ongelmien pitkittymisen tai toistumisen. (Fisher & Marterella 2019, 349–350.) Haasteet sosiaaliseen vuorovaikutukseen sopeutumisessa voivat näkyä lapsen vaikeudessa hyväksyä ja noudattaa kirjoitettuja sekä ei-kirjoitettuja sääntöjä leikeissä. (Olson 2020, 474.)

2.3 Lapsen sosiaalisen osallistumisen tukeminen

Sosiaalisen osallistumisen tukemisen viitekehys (Olson 2020) korostaa lapsen ja huoltajan välisen suhteen, lapsen ja ikätovereiden välisen vuorovaikutuksen sekä tukea-antavan ympäristön merkitystä lapsen sosiaalisen osallistumisen tukemisessa. Viitekehysten avulla toimintaterapeutilla on mahdollisuus analysoida toiminnan sekä ympäristön asettamia vaatimuksia lapsen toiminnalliselle suoriutumiselle, joita mukauttamalla lapsen sosiaalista osallistumista voidaan tukea (Olson 2020, 461–462). Olsonin viitekehys sisältää kuusi erilaista toimintakyvyn ja toimintakyvyn häiriön jatkumoa viitekehysten keskeisimpiin osa-alueisiin liittyen. Viitekehysten jatkumoissa kuvaillaan konkreettisesti tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa lapsen sosiaaliseen osallistumiseen joko sitä edistävästi tai rajoittavasti.

Viitekehysten teoreettinen perusta korostaa lapsen sosiaalisen kehityksen tärkeyttä sekä sitä, miten varhaiset vuorovaikutussuhteet voivat tukea sosiaaliseen osallistumiseen sisältyvien taitojen ja

tapojen muodostumista. Viitekehysten teoriassa otetaan huomioon lapsen luonnollinen **temperamentti** sekä kyky säädellä itseään, jotka molemmat yhdessä vaikuttavat sekä lapsen taipumukseen reagoida että kykyyn toimia sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Lapsen puutteellisella itsesäätelykyvyllä sekä sisäisellä taipumuksella voimakkaisiin tunnereaktioihin voi olla kielteinen yhteisvaikutus lapsen mahdollisuuksiin muodostaa onnistuneesti sosiaalisia vuorovaikutussuhteita. (Olson 2020, 461–463.)

Vanhemmilla tai lapsen muilla ensisijaisilla huoltajilla on merkittävä vaikutus lapsen sosiaaliseen osallistumiseen lapsuudessa. Tyypillinen vanhemman ja lapsen välinen suhde muodostuu osapuolten kyvystä ymmärtää sekä reagoida toisen lähettämiin emotionaalisiin signaaleihin joko niitä vahvistavalla tai muokkaavalla tavalla. **Lapsen ja huoltajan väliseen vuorovaikutukseen** voi vaikuttaa lapsen erilaiset toimintakyvyn häiriöt, joiden erityispiirteitä saattavat olla biologisen rytmin poikkeavuus suhteessa huoltajiin, erilaiset aktiivisuuden ja tarkkaavuuden säätelyn ongelmat sekä lapsen tyypillistä verkkaisempi itsesäätelyn kehittyminen. (Olson 2020, 462.)

Sosiaalisesti hyväksytyjen **tapojen sekä rutiinien** omaksuminen edesauttaa lasta sekä osallistumaan että ylläpitämään myönteistä vuorovaikutusta. Sosiaaliseen vuorovaikutukseen sisältyvät tavat muotoutuvat sosiaaliseen kontekstiinsa sopiviksi. Lapsen vanhemmat ovat merkittäviä roolimalleja lapsen tapojen omaksumisen kannalta, sillä lapset imitoivat herkästi omia vanhempiaan ja omaksuvat heidän tapansa vaivattomasti myös omikseen. Rutiinit määrittelevät ja ohjaavat käyttäytymistä sekä tarjoavat pysyvyyttä lapsen arkeen. Perheen omien rutiinien oppiminen ja niihin mukautuminen voi olla haasteellista lapselle, jolla on jokin toimintakyvyn häiriö. Välttelevä, vetäytyvä tai haastava käyttäytyminen lapsella voi sekä vaikeuttaa lapsen osallistumista perheen rutiineihin, mutta myös häiritä perheen yhteisten rutiinien sujuvuutta. Rajojen asettaminen sekä selkeän päivästruktuurin tarjoaminen voi olla vanhemmille vaikeaa tilanteessa missä lapsi, jolla on jokin toimintakyvyn häiriö, vastustelee toistuvasti perheen rutiineihin osallistumista. (Olson 2020, 464–466.)

Tietyistä perheen sisäisistä rutiineista voi muodostua merkityksellisiä ja perheen keskinäistä yhteyttä vahvistavia rituaaleja. **Rituaalit** ovat ennustettavia ja toistuvia tapahtumia tai toimintoja perheenjäsenten elämässä, ja niillä on perheenjäsenten välistä yhteyttä ylläpitävä sekä vahvistava vaikutus. Perheen rituaalit herättävät tyypillisesti perheenjäsenissä voimakkaasti positiivisia tunnereaktioita sekä tarjoavat lapselle kontekstin vahvistaa sellaisia taitoja, jotka tukevat suoriutumista arjen rutiineissa. (Olson 2020, 464–466.)

Tukea antavaan ympäristöön voidaan lukea koti- ja kouluympäristö sekä ikätovereiden välistä vuorovaikutusta mahdollistavat ympäristöt. **Tukea antavan kotiympäristön** tulisi olla fyysisesti turvallinen paikka, jossa tavarat olisivat suhteellisen hyvässä järjestyksessä sekä huoltajat kiinnostuneita vastaamaan herkästi lapsen kehityksellisiin tarpeisiin. Lasta hoivaavan vanhemman tehtävänä on vastata herkästi lapsen esittämiin tarpeisiin ja tämän kommunikointiin, sekä mallintaa lapselle sosiaalista osallistumista kotona ja kodin ulkopuolisissa sosiaalisissa konteksteissa. **Tukea antavassa kouluympäristössä** lapsella on käytettävissään oppimista tukevat tilat ja materiaalit. Opettajan tukea antava merkitys tulee esille opettajan kyvyssä tukea oppilaiden keskinäistä myönteistä vuorovaikutusta, sekä kyvyssä mukauttaa omaa opetustyyliään lapsen tarpeita vastaavaksi. (Olson 2020, 472–473.)

Ikätoverien välistä vuorovaikutusta tukeva ympäristö tarjoaa lapselle mahdollisuuden säännölliseen ja myönteiseen vuorovaikutukseen ikätovereiden parissa, sekä mahdollisuuden osallistua vaihteleviin toimintoihin näiden kanssa. Ikätoverien välistä vuorovaikutusta tukevan ympäristön voidaan katsoa edesauttavan ikätoverien keskinäisten ystävyysuhteiden muodostumista sekä sisältävän aikuisen, joka tukee lapsia oppimaan neuvottelutaitoja keskinäisten erimielisyyksien selvittämisessä. (Olson 2020, 473.)

Vuorovaikutus ikätovereiden kanssa mahdollistuu, kun lapsi kykenee lähestymään ikätovereita myönteisellä tavalla esimerkiksi vuorovaikutustilanteen aloittamalla tai vastaamalla myönteisesti muiden lasten ystävällisiin eleisiin. Sujuvassa ikätovereiden välisessä vuorovaikutuksessa osapuolet osoittavat sosiaalista orientaatiota toisiaan kohtaan kehon fyysisen asennon, kognitiivisen tarkkaavaisuuden sekä emotion keinoin. Ikäkehityksensä mukaisella tasolla lapsi pyrkii ryhmässä vuorottelemaan, tekemään kompromisseja ja yhteistyötä ikätovereidensa kanssa. Usein lapsen haasteet ikätovereiden välisissä vuorovaikutussuhteissa johtuvat lapsen puutteellisista kyvyistä hyödyntää sosiaalisia strategioita ja konfliktinratkaisutaitoja vuorovaikutustilanteissa. Toisilla lapsilla haasteet rajautuvat kommunikaatitaitojen vajeeseen, jolloin sosiaaliseen vuorovaikutukseen hakeudutaan muita vähemmän ja lapsen käytös niissä on usein tilanteeseen nähden sopimatonta. (Olson 2020, 473–474.)

3 AUTSMIKIRJON LAPSI TOIMINTATERAPIASSA

Ikätoverien väliset kaverisuhteet asettavat autismikirjon lapselle uusia vaatimuksia sosiaalisten taitojen omaksumisessa, sillä ne poikkeavat sisällöllisesti lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutussuhteesta. Kaverisuhteet vaativat lasta laajentamaan egosentristä ajattelutapaansa ja huomiomaan toisten lasten ajatukset ja mielipiteet tasavertaisena omiensa kanssa. (Olson 2020, 467.) Toimintaterapiassa voidaan tukea autismikirjon lapsen mahdollisuuksia osallistua sosiaaliseen vuorovaikutukseen lapsuusajan tärkeissä toimintakokonaisuuksissa, kuten leikissä ja koulunkäynnissä. Lisäämällä autismikirjon lapsen ikätovereiden tietoisuutta autismikirjon sosiaalisen vuorovaikutuksen erityispiirteistä voidaan osaltaan edistää autismikirjon lapsen mahdollisuuksia päästä osaksi ikätasoiseen, sosiaalista vuorovaikutusta sisältävään toimintaan kuten leikkiin.

3.1 Autismikirjon sosiaalisen vuorovaikutuksen erityispiirteet lapsuudessa

Pienen lapsen käyttäytymisestä voidaan erottaa jo varhaisessa lapsuudessa piirteitä, jotka viittaavat ikätasoisesta poikkeavaan sosiaaliseen osallistumiseen. Autismikirjon piirteitä voidaan havaita jo vauvaikäisellä lapsella, kun taas toisilla lapsilla piirteet alkavat korostua tyypillisesti kahden ja kolmen ikävuoden välillä. Jaetun tarkkaavaisuuden vähyys tai sen puuttuminen kokonaan lapsen vuorovaikutuksesta on kielellisen kehittymisen hidastumisen ohella usein ensimmäisiä merkkejä, jotka herättävät epäilyn autismikirjosta lapsella. Jaetulla tarkkaavaisuudella tarkoitetaan kykyä käyttää katsekontaktia ja non-verbaalisia eleitä kokemusten jakamiseen vuorovaikutustilanteissa toisten ihmisten parissa. Jaettu tarkkaavaisuus kehittyy tyypillisesti varhaisessa kehityksen vaiheessa lapsen ollessa alle vuoden ikäinen. Varhaisella jaetulla tarkkaavaisuudella tarkoitetaan vauvan kykyä osoittaa objektia ja ottaa katsekontakti häntä hoivaavaan vanhempaan varmistaakseen, että tämä jakaa saman huomion kohteen hänen kanssaan. (Suarez & Ellsworth 2017, 29, 38, 39.)

Yksi pääteorioista, joka selittää autismikirjoon liittyviä sosiaalisen kanssakäymisen haasteita, on mielen teoria (*Theory of Mind*). Teorian mukaan henkilön kyky tiedostaa toisen ihmisen ajatusten, uskomusten, halujen tai toiveiden olemassaoloa on vähäinen, ja kyky samaistua tai ymmärtää toisen ihmisen tunteita on puutteellinen. Tietoisuus muiden ajatuksista ja tunteista auttaa lasta ymmärtämään asioita toisten ihmisten näkökulmasta sekä ennustamaan vastapuolen tunnereaktioita

vuorovaikutustilanteissa. Mielen teorian näkökulmasta autismikirjon lapsella ei ole riittävää kykyä ennakoita tai ymmärtää ikätovereidensa tapaa toimia vuorovaikutustilanteissa, mikä voi johtaa lapsen tilanteeseen sopimattomaan käytökseen ja reaktioihin. (Hilton & Kramer, 2020, 344; Suarez & Ellsworth 2017, 34.)

Itsesäätelykyvyn kautta lapsi pystyy mukauttamaan reaktioitaan vuorovaikutustilanteen vaatimia sosiaalisia normeja vastaavaksi. Itsesäätelyn ollessa tehokasta lapsi kykenee säätelemään reaktioitaan, eikä toimi impulssiensa mukaisesti esimerkiksi viemällä leluja toisen lapsen kädestä vaan pyytämällä päästä mukaan leikkiin. Itsesäätelykyvyn katsotaan olevan suoraan yhteydessä lapsen tunneilmaisun voimakkuuteen ja tunteidensäätelyyn. Autismikirjon lapsen haasteet omien ja muiden tunteiden tunnistamisessa voi johtaa lapsen virheellisiin tulkintoihin sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Lapsen reaktio voi olla epätarkoituksenmukainen sosiaaliseen vuorovaikutustilanteeseen nähden, mikä voi johtaa jatkossa lapsen sosiaalisesti torjutuksi tulemisen vastaavissa vuorovaikutustilanteissa. (Olson 2020, 461, 466.)

3.2 Autismikirjon lapsen sosiaalisen leikin kehittyminen

Autismikirjon lapsen sosiaalisen leikin kehitys etenee usein samankaltaisten leikin kehitysvaiheiden läpi kuin tyypillisesti kehittyvillä ikätovereilla, mutta leikkitaitojen kehittyminen etenee ennemmin kehityksellistä kuin kronologista ikää mukaillen. Lapsen leikkiä havainnoimalla voidaan saada käsitys tämän kehityksellisestä iästä niin motorisien, kognitiivisten kuin sosiaalisten taitojenkin osalta. (Spitzer & Miller 2017, 17.) Tyypillisesti sosiaalisen leikin taidot alkavat kehittyä yhä enemmän lapsen tullessa kahden vuoden ikään. Lapsen leikki sisältää yhä enemmän symbolisen ja mielikuvitusleikin elementtejä, ja myös roolileikit tulevat mukaan leikkeihin. Esikouluikäiselle ikätovereiden välinen vuorovaikutus leikin lomassa on muodostunut jo yhtä tärkeäksi leikin vetovoimaisuutta lisääväksi tekijäksi kuin leikin sisältö itsessään. (Smet, Lucas, Parham & Mailloux 2020, 101.)

Autismikirjon lapsella tutkivan ja sensomotorisen leikin kehitysvaihe lapsuudessa kestää tyypillisesti kehittyviä ikätovereita pidempään, sillä autismikirjon lapsi suosii ikätovereitaan herkemmin erilaisia aistikokemuksia tarjoavia leikkejä. (Smet ym. 2020, 101.) Sosiaalisen leikin kehittymistä haastaa autismikirjon lapsen taipumus suosia leikkejä, jotka ovat itseään toistavia, jaksottaisia sekä yhä uudelleen samoja esineitä ja leluja sisältäviä. Mielikuvitusleikkien luomisessa lapsi tarvitsee usein tukea leikin juonen keksimisessä, sillä autismikirjon lapsen leikki on käytännönläheistä ja

myötäilee usein kokemuksia ja havaintoja oikeasta elämästä ja arjesta. (Kuhaneck 2020, 789–790.)

Lapset muodostavat yleensä kaverisuhteita samojen kiinnostuksen kohteiden ja yhteisesti jaettujen toimintojen äärellä, kuten leikissä. Positiivinen keskinäinen vuorovaikutus ja yhteisesti jaettu kokemus yhteisleikissä vaatii lapsilta molempien leikin osapuolten ymmärrystä toisen tunnetiloista ja käyttäytymisestä, sekä yhteiset tavoitteet ja säännöt toiminnalle. Autismikirjon lapsi voi hyötyä toimintaterapiasta, mikäli lapsen sosiaalinen osallistuminen on heikentynyt toimintakokonaisuuksissa, kuten leikissä ja koulunkäynnissä. Toimintaterapeutti arvioi syitä lapsen sosiaalisen osallistumisen haasteiden taustalla, jotka voivat johtua vajeesta sosiaalisten taitojen osa-alueella, toiminnan liiallisista vaatimuksista, puutteista tukea antavassa ympäristössä tai kaikkien edellä mainittujen yhteisvaikutuksesta. (Olson 2020, 461–462, 467.)

3.3 Vahvuusperustainen toimintaterapiainterventio

AOTA (2020) määrittelee interventioprosessin toimintaterapeutin tuottamaksi palveluksi, jonka tavoitteena on asiakkaan toiminnallisen sitoutumisen edistäminen tiiviissä yhteistyössä asiakkaan kanssa. Interventioprosessi jakaantuu kolmeen osa-alueeseen: interventiosuunnitelmaan, intervention toteutukseen sekä toteutuneen intervention tarkasteluun. Toimintaterapeutti muodostaa interventiosuunnitelman yhdistämällä arvioinnista saamaansa tietoa alan teoriaan, viitekehyksiin, malleihin sekä näyttöön perustuvaan tietoon. Toimintaterapeutin työtä ohjaava teoretieto, terapeutin päättely sekä jatkuva arviointi ohjaavat terapeutin työtä läpi interventioprosessin. Toimintaterapiainterventioiden suunnittelua ohjaa vahvasti yksilöllisyys sekä asiakaslähtöisyys. Autismikirjon lasten toimintaterapiaan voidaan valita opetuksellisen ja valmentava intervention muoto, jossa asiakkaan tavoitteita lähestytään uusien taitojen luomisen ja edistämisen lähestymistavasta käsin. (Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process Fourth Edition 2020, 24–25.)

Lasten toimintaterapiassa yksi terapeutin työtä ohjaavista keskeisistä lähestymistavoista on vahvuusperustaisuus. Lapsen toiminnallisen suoriutumisen haasteiden tunnistamisen ohella lapsen vahvuuksien nimeämisellä ja niiden huomioimisella läpi terapiaprosessin voidaan vaikuttaa myönteisesti lapsen minäpystyvyyteen eli lapsen luottamukseen omista kyvyistään. Vahvuusperustaisuus autismikirjon lasten toimintaterapiassa tarkoittaa autismikirjon lapsen erityisvahvuuksien so-

veltamista terapiaan. Erityistaidot liittyvät usein autismikirjon lapsella tämän poikkeuksellisen voimakkaaseen mielenkiinnonkohteeseen. Autismikirjon lapsen vahvuuksiin voidaan lukea myös hyvä visuaalisten yksityiskohtien erottelukyky, tarkkuus, vahva oikeudenmukaisuuden tunto sekä tunnollisuus. Autismikirjon lapsen vahvuuksien korostamisella terapiaprosessissa on voitu osoittaa olevan myönteisiä vaikutuksia autismikirjon lapsen vanhempien muuttuneisiin käsityksiin omasta lapsestaan sekä lapsen ja vanhemman keskinäiseen kiintymyksen osoittamiseen vahvistumiseen. (Kuhaneck & Case-Smith 2020, 2–3; Autismikirjon häiriö. Käypä hoito -suositus 2023.)

3.4 Vertaisvaikutteinen interventio ja vertaislapsi

Autismikirjon lapsen toimintaterapiainventioon voidaan sisällyttää lapsen tyypillisesti kehittyviä ikätovereita eli vertaislapsia, mikäli terapian tavoitteet kohdistuvat lapsen sosiaalisten taitojen edistämiseen. Vertaislapsella tulee olla riittävän edistyneet taidot toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jotta tuen antaminen autismikirjon lapselle interventiossa mahdollistuu. Vertaislapsen havainnointi ja toiminnan mallintaminen voivat vahvistaa ja rohkaista autismikirjon lasta kohti toivottuja käyttäytymismalleja (Ratcliff, Fingerhut & O'Brien 2020, 756; Kuhaneck 2020, 799). Autismikirjon lasten sosiaalisten taitojen edistämiseen sopivaa interventiomuotoa valittaessa voidaan tunnistaa lukuisia elementtejä, jotka tukevat vertaisvaikutteisen intervention sisällyttämistä osaksi autismikirjon lapsen toimintaterapiaa. Vertaisvaikutteinen interventio on opetuksellinen intervention muoto, ja sopii siksi sosiaalisten taitojen harjoitteluun (Hilton & Kramer 2020, 349).

Vertaislasten sisällyttämisellä autismikirjon lapsen interventioon voidaan saavuttaa jopa tehokkaammin lapsen sosiaalisten taitojen edistymiseen asetetut tavoitteet, sillä vertaislasten parissa luonnollisia ja toisistaan vaihtelevia vuorovaikutustilanteita tarjoutuu kahdenkeskistä asiakkaan ja terapeutin välistä vuorovaikutussuhdetta runsaammin. Vertaisvaikutteisessa interventiossa toimintaterapeutti voi hyödyntää lapsen luonnollisia sosiaalisia ympäristöjä, kuten päiväkotia ja kouluympäristöä. (Myers & Cason 2020, 621.) Vertaisvaikutteisen interventioon sisältyvien vuorovaikutustilanteiden muistuttaessa mahdollisimman paljon todellisia tilanteita lapsen elämästä, myös opitun siirtyminen lapsen arkeen on todennäköisempää (Hilton & Kramer 2020, 349).

4 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTUS

Kirjallisuuskatsaus on nimensä mukaisesti katsaus käsiteltävään aihealueeseen, ja sen tarkoituksena on muodostaa kattava kokonaiskuva lukijalle. Tutkimustapana kirjallisuuskatsauksessa tutkimisen kohteena ovat alkuperäistutkimukset, joista kirjallisuuskatsauksessa on tarkoitus muodostaa kriittisesti arvioitu kokonaiskuva. Kirjallisuuskatsauksen toteutukseen sisältyvistä vaiheista voidaan erottaa neljä toistaan järjestelmällisesti seuraavaa vaihetta: olemassa olevan tiedon tunnistaminen, arvioiminen, tulkitseminen sekä kerätyn tiedon yhdisteleminen. Alakohtaisesti tuotettujen kirjallisuuskatsausten tavoitteena on ohjata alan käytäntöjä, suosituksia sekä löytää erilaisia työkaluja ja menetelmiä käytännön työtä helpottamaan. (Vilkkä 2023, 1.1.1., Hakupäivä 23.10.2023.)

4.1 Tutkimustehtävän muodostaminen

Menetelmällistä systemaattisuutta noudattavien katsausprosessien ensimmäinen vaihe sisältää aineiston aihepiirin rajaamisen, tutkimuskysymyksen tai –kysymysten muotoilun sekä hakusuunnitelman (Vilkkä 2023, 1.5., Hakupäivä 23.10.2023). Kirjallisuuskatsauksen aiheen valikoitumista ohjasi opinnäytetyötiimin kiinnostus koota viimeisin aihealuetta käsittelevä ja alakohtainen tieto yhteen kuvailevan kirjallisuuskatsauksen muodossa. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus katsaustyyppinä sopii epäyhtenäisen tiedon jäsentämisessä tiivistettyyn ja johdonmukaiseen muotoon (Vilkkä 2023, 1.2.1., Hakupäivä 20.10.2023). Katsaustyyppinä se pyrkii nimensä mukaisesti kuvailemaan tutkimuksen myötä ymmärrettyä ilmiötä yhtä aikaa vakuuttavasti ja johdonmukaisesti. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla pyritään laajan yleiskuvan jäsentämiseen käsiteltävästä aiheesta, ja sen avulla voidaan tunnistaa myös käsiteltävään aiheeseen liittyvää jatkotutkimuksen tarvetta. (Vilkkä 2023, 1.2.1, Hakupäivä 20.10.2023.)

Tutkimuskohteen määrittelemisessä ja tutkimuskysymyksen muodostamisen apuna hyödynnettiin PICO-mallia. PICO-malli on Joanna Briggs -instituutin suosittama malli, joka soveltuu etenkin hoito- ja lääketieteessä interventoiden sekä kokeellisten tutkimusten tutkimiseen. PICO-malli jäsentää ja kiteyttää tutkimuskysymyksen kannalta oleelliset asiat sellaiseen muotoon, että kirjallisuuskatsauksella voidaan saavuttaa vaikuttava tulos. Ilmiölähtöisempään ja laadulliseen tutkimusasetelmaan on olemassa oma mallinsa, jossa määritellään ensin kohderyhmä (*population*),

kiinnostuksen kohteena oleva aihe (*interest*) sekä tutkittavan ilmiön ajallinen ja paikallinen konteksti (*context*). (Hotus n.d, Hakupäivä 23.10.2023; Vilka 2023, 2.1.1., Hakupäivä 23.10.2023.)

Alkuperäiseksi tutkimuskysymykseksi muodostettiin ”*Millaisia interventioita on käytettävissä autismikirjon lasten sosiaalisten taitojen edistämiseen toimintaterapiassa?*”. Tutkimuskohteen termit jäsentettiin PICO-mallin mukaisesti seuraavanlaisiksi: asiakasryhmänä *autismikirjon lapset* (**Population**), *sosiaalisten taitojen edistäminen* (**Interest**) sekä *toimintaterapiainventiot* (**Context**). PICO-mallia käytettiin myös englannin- ja suomenkielisten hakusanojen jäsentämisen apuna.

Kirjallisuuskatsausprosessin ensimmäisessä vaiheessa valitaan tutkimuksen aihealueen kannalta tarkoituksenmukaiset tietokannat, määritellään hakutermit ja –fraasit sekä sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Lisäksi ensimmäisessä vaiheessa voidaan tehdä alustavia hakuja käsiteltävästä aihealueesta ennen lopullisen tutkimuskysymyksen muotoilua. (Vilka 2023, 1.5., Hakupäivä 23.10.2023.) Keskeisistä käsitteistä muodostetulla hakulausekkeella suoritettiin testihaku, jonka tarkoituksena oli selvittää aineiston saatavuus ja edustavuus tutkimusaihetta ajatellen. Tutkimuskysymyksen muodostamisen myötä muodostettiin tutkimushakuja varten tutkimusten sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

TAULUKKO 1. Tutkimuskysymyksen myötä muodostetut aineiston alkuperäiset sisäänotto- ja poissulkukriteerit

SISÄÄNOTTOKRITEERIT	POISSULKUKRITEERIT
Kohderyhmänä 3–12-vuotiaat lapset, joilla diagnosoitu autismikirjon häiriö tai Aspergerin syndrooma	Kohderyhmä on nuorempi kuin 3 vuotta tai vanhempi kuin 12 vuotta, ei diagnosoituna autismikirjon häiriötä tai Aspergerin syndroomaa
Tutkimuksen tavoitteena on tutkia sosiaalisten taitojen edistämistä autismikirjon lasten toimintaterapiassa	Tutkimuksen tavoitteissa ei mainita sosiaalisten taitojen edistämistä
Tutkimus toteutettu toimintaterapiakontekstissa	Tutkimus on toteutettu muussa kuin toimintaterapiakontekstissa
Tutkimusten julkaisuajankohtana ovat vuodet 2013–2023	Julkaisuajankohta on vanhempi kuin 2013
Kieli englanti tai suomi	Muu kieli
Tieteellinen tutkimusartikkeli tai tieteellinen tutkimus	Ei ole tieteellinen tutkimusartikkeli tai muu tieteellinen tutkimus

4.2 Toteutunut tiedonhaku

Kirjallisuuskatsauksen tiedonhakuvaiheessa aiemmin muodostetut hakutermit yhdistellään jäsennellyksi hakustrategiaksi (Vilka 2023, 2.1.2., Hakupäivä 31.10.2023). PICO-mallin avulla muodostettujen hakutermien pohjalta muodostettiin Boolean operaattoreita hyödyntävät hakulausekkeet, joita käytettiin erinäisissä tietokannoissa. Haut suoritettiin Medic, PubMed, Ebsco CINAHL, OT-Dbase, OTSeeker sekä Sage Journals –tietokannoissa. Suomenkielinen hakulauseke Medic-tietokannassa ei tuottanut yhtään hakutulosta. Toteutettuja hakuja vastanneet tutkimukset käytiin läpi otsikko- ja abstraktitasolla.

4.3 Tutkimuskysymyksen tarkentaminen ja lopullisen aineiston valinta

Tutkimusprosessin toinen vaihe sisältää hauilla saatuun aineistoon perehtymisen ja aineiston analysoinnin. Prosessin toisessa vaiheessa tutkijoille muotoutuu käsitys kirjallisuuskatsauksen aineiston kattavuudesta määriteltyjen sisäänotto- ja poissulkukriteerien puitteissa. (Vilka 2023, 1.5., Hakupäivä 23.10.2023.) Alkuperäiset sisäänottokriteerit täyttäviä ja lukuoikeuden perusteella valikoituneiden tutkimusten määräksi muodostui N=5. Tutkimukset siirrettiin yhteen samalle tiedostolle aineiston analysointia varten. Kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymystä käsittelevä, alkuperäis-tutkimuksista koottu olennainen tieto esitetään tiivistetyssä muodossa sekä kootusta tiedosta tehdään johtopäätöksiä alkuperäiseen tutkimuskysymykseen peilaten. (Vilka 2023, 1.1.1., Hakupäivä 23.10.2023.)

Saatavilla olevan aineiston laajuus sekä sen edustavuus suhteessa alkuperäiseen tutkimuskysymykseen toi esiin tässä vaiheessa tutkimusprosessia tutkimuskysymyksen tarkentamisen tarpeellisuuden. Tutkimuskysymystä päätettiin aineiston vertaislapsia koskevan laajuuden ja edustavuuden vuoksi tarkentaa muotoon:

”Miten vertaislapsi voi tukea autismikirjon lapsen sosiaalisten taitojen edistymistä toimintaterapiassa?”

TAULUKKO 3. Tutkimuskysymyksen tarkentaminen PICO-mallin avulla

PICO-käsitteet	PICO-käsitteistä muodostuneet termit
P (population) Kiinnostuksen kohteena oleva kohderyhmä	Asiakasryhmänä autismikirjon lapset
I (interest) Mielenkiinnon kohde	Vertaislapsen tuki autismikirjon lapsen sosiaalisten taitojen edistämässä
Co (context) Konteksti	Vertaisvuorovaikutteiset interventiot

Tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteerejä tarkennettiin sisällyttämällä sisäänottokriteereihin *vertaislasten sisältyminen tutkimusasetelmaan*, ja vastaavasti poissulkukriteeriksi *vertaislasten puuttuminen tutkimusasetelmasta*. Uusien sisäänotto- ja poissulkukriteerien myötä alkuperäisestä aineistosta N=5 karsiutui tässä vaiheessa kolme tutkimusta (N=3) pois, minkä myötä katsottiin aiheelliseksi tehdä kohdistettu lisähaku OTDBase-tietokantaan.

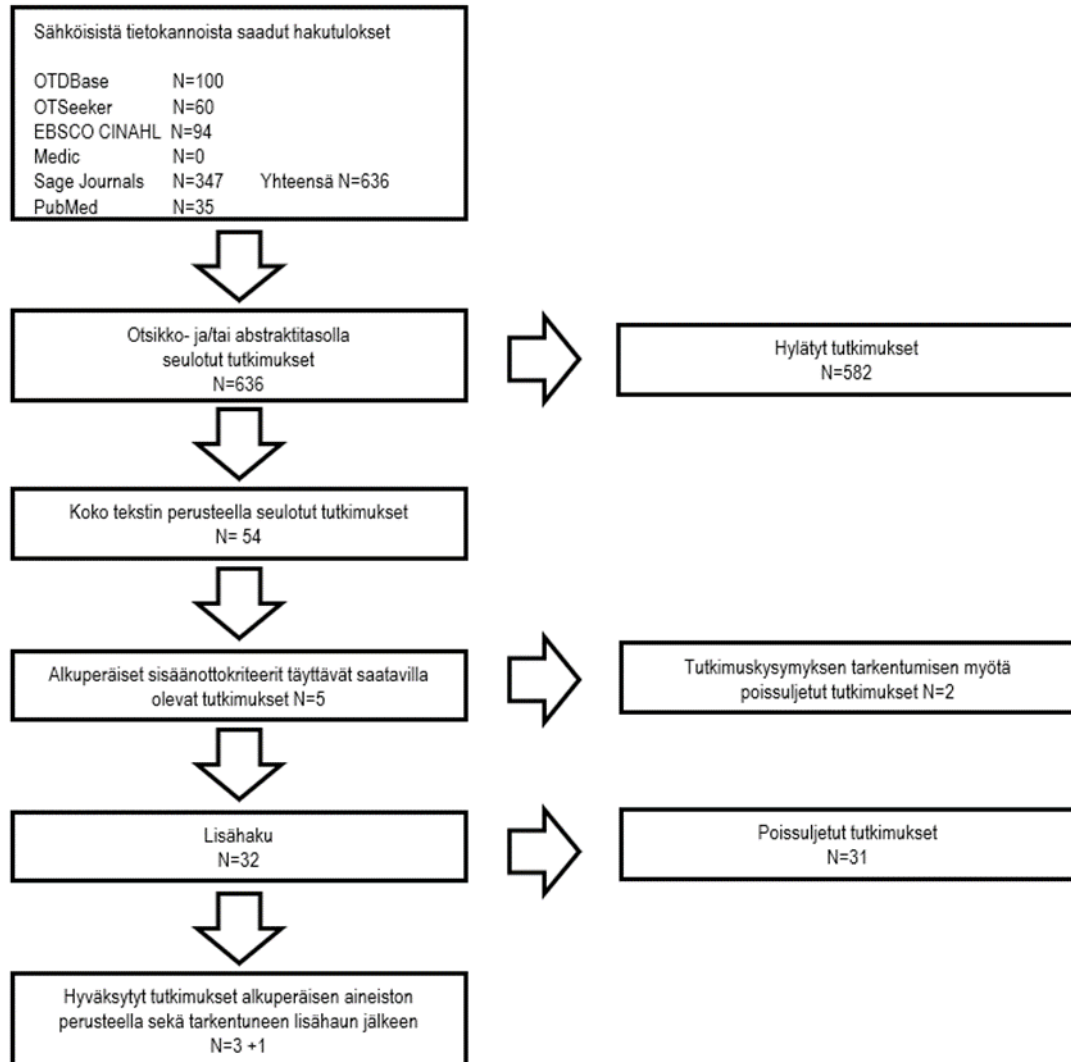
TAULUKKO 4. Tarkennus tutkimuksen sisäänotto- ja poissulkukriteereihin

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Tutkimusasetelmaan sisältyy vertaislapset	Vertaislapset eivät sisälly tutkimusasetelmaan

OTDBase-tietokantaan syötetty hakulauseke *autis* AND peer* OR peer-mediated OR PMI** tuotti lisähaussa tutkimuksia lisää 32 kappaletta, joista yksi täytti tutkimuksen tarkentuneet sisäänottokriteerit. Toteutunut tiedonhaku on liitetty opinnäytetyön loppuun taulukkomuodossa liitteeksi (LIITE 2), josta käy ilmi käytetyt tietokannat, hakupäivät, hakusanat ja –fraasit, hakuominaisuudet sekä osumien määrä. Aineistoon valikoitui lopulta mukaan neljä (N=4) tutkimusta analysointivaiheeseen.

Katsauksen aineiston hakuun ja valintaan liittyvän prosessin esittämisen apuna hyödynnettiin tiedon esittämistä PRISMA-kaavion (KUVIO 2) avulla. PRISMA-kaavio (*Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses*) on katsausprosessien sujuvoittamista varten luotu väline, jonka tarkoituksena on kuvata systemaattisten katsausten aineiston hakuun ja valintaan liittyvää

prosessia samaan aikaan tarkasti ja havainnollistavalla tavalla (Vilkkä 2023, 2.1.3., Hakupäivä 30.10.2023).

KUVIO 2. Tutkimusten läpikäyminen ja valitseminen

TAULUKKO 5. Valitun aineiston kuvailu.

Tutkijat, vuosi ja julkaisu	Tutkimus	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi, asetelma ja menetelmät	Tutkittavat	Keskeiset tulokset
1) Wilkes-Gillan Sarah & Falkmer Martia 2014. Australian Occupational Therapy Journal 61(5). Australia	A peer-mediated school intervention significantly improved the social skills and play-ground interactions of children with autism spectrum disorder	Peer-mediated (PMI) intervention vaikuttavuus autismitikijon lasten sosiaaliisiin taitoihin	RCT-tutkimus klinikkaympäristössä Interventioryhmät jaettiin PMI- ja EIBI-kontrolliryhmään. PMI-interventioryhmään valittiin 16 vertaislasta. Tutkimuksessa käytössä SRS- sekä CARS-mittarit.	Tutkimukseen osallistujien N=55, iältään 4–12-vuotiaat lapsia, joilla autismitikijon häiriö Interventioryhmän osallistujista lievä tai keskivaikea autismitikijon häiriö N=15, sekä vaikea-asteinen N=11	PM-interventio voi lisätä sosiaalista motivaatiota lapsilla, joilla on lievästä keskivaikea autismitikijon häiriö. Vertaislasta hyödyntävällä interventiolla voidaan vähentää ei-toivottuja käyttäytymismalleja, edistää tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti sosiaalisia vuorovaikutus- ja kommunikointitaitoja.
2) Henning Belindi, Cordier Reinie, Wilkes-Gillan Sarah & Falkmer Torbjorn 2016. Australian Occupational Therapy Journal 63(4). Australia	A pilot play-based intervention to improve the social play interactions of children with autism spectrum disorder and their typically developing playmates	Kahden kouluympäristössä inklusiivissa toteutuvan, autismitikijon lasten sosiaalisten taitojen edistämiseen tähtäävän intervention keskinäinen vertailu	Vertaileva RCT-tutkimus. Tutkimus toteutui kouluympäristöissä ja sisälsi ennen-jälkeen arvioinnin Autismitikijon lapset jaettiin satunnaisesti PMI- sekä Child-As-sisted interventioryhmiin. Terapia toteutui ryhmille 2x/vko kestoaltaan 20 min, yhteensä 6 vko:n ajan	Tutkimukseen osallistujien N=875, iältään 6–11-vuotiaita Autismitikijon lasten N=60, tyypillisesti kehittyvien lasten N=815	Vertaisvaikutteinen interventio pystyttiin todentamaan tehokkaammaksi interventioksi. Kouluympäristön ja tyypillisesti kehittyvien lasten merkitys ja hyödynnettävyys autismitikijon lasten sosiaalisten taitojen edistämässä tunnistettiin ainutlaatuisiksi.

<p>3) Kent Cally, Cordier Reinie, Joosten Annette, Wilkes-Gillan Sarah & Bundy Anita 2018. Australian Occupational Therapy Journal 65(3). Australia.</p>	<p>Peer-mediated intervention to improve play skills in children with autism spectrum disorder: A feasibility study</p>	<p>Leikkipohjaisen intervention tehokkuuden ja alustavan toteuttavuuden testaus sosiaalisten leikkitaitojen oppimisessa</p>	<p>Tutkimus toteutui sekä klinikka- että kotiympäristössä, 1x/vko molemmissa. Sisälsi videomallinnusta, keskustelua, toimintaterapeutin mallinnusta, vanhemman tukea sekä leikkimistä tyypillisesti kehittyvän ikätoverin kanssa</p>	<p>Tutkimukseen osallistujien N=10, iältään 4–11-vuotiaita Autismikirjon lasten N=5, tyypillisesti kehittyvien lasten N=5 Muodostuneiden leikkiparien N=5</p>	<p>Interventio osoittautui alustavasti toteutettavaksi ja tehokkaaksi joidenkin autismikirjon lasten sosiaalisten leikkitaitojen edistämiseksi. Sillä oli myös edistäviä vaikutuksia myös joihinkin leikkitovereihin. Interventiolla todettiin kuitenkin olevan kyseenalainen vaikutus kolmeen autismikirjon lapseen.</p>
<p>4) Zhang Beihua, Liang Shan, Chen Jingze, Chen Lin, Chen Weimin, Tu Shunshun, Hu Linyan, Jin Huimin & Chu Lixi 2022. Translational Pediatrics 11(5). Hong Kong, Kiina.</p>	<p>Effectiveness of peer-mediated intervention on social skills for children with autism spectrum disorder: a randomized controlled trial</p>	<p>Yhdistää autismikirjon lasten leikkitaitojen kehittymistä koskevaa interventiota käsittelevä tutkimus sekä tutkia RCT-tutkimuksen käytettävyyttä siinä</p>	<p>RCT, käytettävyydetutkimus. Koti- ja klinikaympäristössä Sisälsi ennen-jälkeen arvioinnin (vko:t 1&10) sekä varsinaisen intervention (vko:t 2–9), joka sisälsi viikoittaisia leikkituokioita sekä klinikka- että kotiympäristössä</p>	<p>Tutkimukseen osallistujien N=20, iältään 6–12-vuotiaita Autismikirjon lasten N=10, joista poikien N=9 sekä tyypillisesti kehittyviä leikkikavereita N=10, joista poikia N=5 Muodostettuja leikkipareja 5 kpl</p>	<p>Molempien, sekä autismikirjon lapsen että tämän leikkikaverin leikkitaidoissa voitiin mitata kehittymistä. RCT tutkimuksena on käyttökelpoinen tutkimuksen kontekstissa.</p>

4.4 Aineiston analysoiminen

Laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Tuomi & Sarajärven (2018) mukaan laadullisen tutkimuksen analysoinnissa ensimmäisenä tulee valita ja rajata aineistosta kiinnostava aihe sekä sitoutua analysoimaan aineistoa jatkossa ainoastaan valitun aiheen näkökulmasta. Seuraavassa analysoinnin vaiheessa aineistoa luetaan läpi ja siitä erotellaan asioita, jotka sisältyvät valittuun kiinnostavaan aiheeseen. Tämän jälkeen erotellut asiat kootaan omaksi kokonaisuudekseen alkuperäisestä aineistosta luokittelua, teemoittelua tai aineiston tyypittelyä varten. Viimeisenä aineistosta kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.1., Hakupäivä 23.10.2023.)

Kirjallisuuskatsauksen aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti eli hyödyntämällä induktiivista analyysia. Induktiivisella päättelyllä tarkoitetaan siirtymistä yksittäisestä tiedosta yleiseen. Uusi teoria muodostetaan havaintojen ja löydöksiensä kautta aineistossa. Aineistolähtöisellä analyysillä tarkoitetaan sitä, että tutkimusta jaottelevat analyysiyksiköt muodostuvat aineiston pohjalta sen sijaan, että ne olisivat tutkimuksessa etukäteen sovittuja. Analyysiyksiköillä viitataan tutkimuskysymykseen sopiviin tietoihin, joilla aineistoa jaotellaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.2., Hakupäivä 23.10.2023.)

Valitusta aineistosta eroteltiin tutkimuskysymyksen kannalta oleellista tietoa käyttämällä apuna värikoodausta. Tuomi & Sarajärvi (2018) viittaavat teoksessaan Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi Eskola & Suorannan (2014) koodaamista tai aineiston litterointia koskeviin tehtäviin. Aineiston koodaaminen toimii tutkijoille aineiston sisäisenä muistiinpanovälineenä auttaen jäsentämään aineistosta esille nousevia tutkimuskysymyksen kannalta oleellisia asioita. Lisäksi koodimerkit toimivat aineiston kuvailun apuvälineenä tuloksia kirjoitettaessa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.1., Hakupäivä 23.10.2023.) Tutkimusaineistosta merkittiin värikoodilla kaikki vertaislata käsittelevät osuudet, jotta tutkimuskysymyksen kannalta oleellista tietoa olisi helpompi jäsentää analysointivaiheen edetessä.

Värikoodaamista seurasi aineiston pelkistäminen/tiivistäminen. Pelkistämisen/tiivistämisen tarkoituksena on kerätä sitaatteja, joiden pohjalta muodostetaan pelkistettyjä ilmaisuja. (Kylmä & Juvakka 2007, 117). Aineistosta kerättiin useita sitaatteja, jotka suomennettiin ja pelkistettiin (TAU-

LUKKO 6). Tätä seurasi ryhmittely, joka tunnetaan myös nimellä klusterointi. Ryhmittelyssä kerätään laadullisesta aineistosta nousseita samankaltaisuuksia ja pelkistettyjä ilmauksia yhteen. Ilmausujen yhdistelemiseen vaikuttaa tutkimuksen aineisto sekä tutkijoiden tulkinta. Yhdistämisen jälkeen luokka nimetään, ja luokan tulee pitää sisällään kaikki sen alle tulevat pelkistetyt ilmaukset. (Kylmä & Juvakka 2007, 118.). Tässä opinnäytetyössä tätä luokkaa kutsutaan alaluokaksi (TAULUKKO 7). Mahdolliset yläluokat syntyvät samaan tapaan, kuin alaluokatkin, ja luokkia vertaillaan keskenään sekä yhdistellään. Yläluokan nimen tulee kattaa alle tulevien alaluokkien sisällöt. On tärkeää arvioida ryhmittelyn aikana, kuinka pitkälle aineistoa on kannattavaa ryhmitellä ilman informaatioarvon vähenemistä. (Kylmä & Juvakka 2007, 118.). Alaluokkien pohjalta muodostettiin yläluokkia, joiden kautta tutkimusten tulokset käsitellään luvussa 5.

TAULUKKO 6. Esimerkki pelkistetyistä ilmauksesta.

Alkuperäisilmaisu	Suomennos	Pelkistetty ilmaus
<p><i>"A week before the intervention, we held pre-intervention training sessions for the 16 peers who participated. They attended a lecture on basic ASD symptoms, watched a related video, and received training about how to enhance their positive support and reduce unexpected behavior or words that might appear."</i></p>	<p>Viikkoa ennen interventiota pidimme koulutuksen kaikille 16 osallistuvalla ikätoverilla. He osallistuivat oppitunnille, joka käsitteli autismikirjon ydinoireita, katsoivat siihen liittyvän videon sekä saivat koulutusta siitä, kuinka vahvistaa myönteisen tuen antamista heille sekä vähentää ei-toivottua käyttäytymistä tai sanoja, joita voisi tulla ilmi.</p>	<p>Ikätoverien valmentaminen ennen intervention aloitusta</p> <p>Ymmärrys autismikirjon ydinpiirteistä</p> <p>Videomallinnus opettamisessa</p> <p>Valmentaminen myönteisen tuen antamiseen</p> <p>Valmentaminen ei-toivottujen käyttäytymismallien kohtaamiseen</p>

TAULUKKO 7. Esimerkki alaluokan muodostumisesta

Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka
Arvostuksen antaminen autismikirjon lapselle	Vertaislapsen antama tuki, kannustus ja palaute
Vertaislapsilta saatu oikea-aikainen palaute	
Yhteinen onnistumisesta iloitseminen	
Käsien taputtaminen ja peukun näyttäminen	

5 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET

Tuloksien kirjoittamiseen siirryttäessä tutkijan on vielä tarkistettava, että tutkimuskysymykseen on pystytty vastaamaan valitulla aineistolla. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tuloksissa luokittelujen pohjalta muodostuneet käsitteet eli teemat avataan lukijalle. Tuloksien raportoinnissa tulisi pyrkiä selkeään ja yksinkertaiseen raportointimuotoon, jossa tutkijan oma teksti yhdistyy tutkimuksen aineistosta tehtyihin päätelmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.4.3.;7.2., Hakupäivä 31.10.2023.)

5.1 Vertaislapsen valmentaminen interventioon

Vertaislasta valmennettiin toimintaterapeutin toimesta usein eri tavoin. Aineistoon valikoituneista tutkimuksista Zhang, Shanin, J. Chenin, L. Chenin, W. Chenin, Tun, Hun, Jinin ja Chun (2022) sekä Wilkes-Gillanin ja Falkmerin (2014) tutkimuksissa kuvailtiin tarkemmin vertaislapsen valmentamista interventioon, kun taas kahdessa muussa aineistoon valituista tutkimuksista ei ollut erillistä mainintaa vertaislapsen tavoitteellisesta valmentamisesta ennen intervention alkamista vaan valmentaminen toteutui intervention edetessä yksilöllisesti.

Zhangin ym. (2022) tekemässä tutkimuksessa valmennus aloitettiin viikko ennen interventiota. Valmennuksen tarkoituksena oli jakaa vertaislapselle perustietoa autismikirjon häiriöstä sekä siitä, miten se näkyy autismikirjon lapsen käyttäytymisessä ja leikissä. Valmennusta annettiin sekä ryhmässä että yksilötasolla. Ensiksi lapsille näytettiin video autismikirjon ydinpiirteisiin liittyen. Tämän jälkeen he saivat valmennusta siitä, kuinka tukea, ohjata ja kannustaa autismikirjon lasta silloin, kun hänen käyttäytymisensä on tilanteeseen nähden epäsovivaa. Vertaislapsille opetettiin myös, miten heidän tulisi odottaa ja tehdä yhteistyötä, antaa sopivia vihjeitä, ohjata leikkiä sekä antaa palautetta. Lopuksi tutkimusta johtavat terapeutit kävivät kunkin lapsen kanssa yksilökeskustelun, jonka aikana selvitettiin mitä vertaislapsi oli oppinut autismikirjosta, sekä kerrottiin heidän roolistaan tutkimuksessa.

Wilkes-Gillanin ym. (2014) tutkimuksessa ammattilaiset puolestaan antoivat suoria ohjeita, mallinsivat sekä käyttivät roolileikkiä vertaislasten kanssa valmentakseen heitä. Näiden menetelmien kautta lapsille opetettiin, kuinka he voisivat rohkaista positiivista sosiaalista vuorovaikutusta, aloit-

taa leikin sekä helpottaa pelejä sellaisten lasten kanssa, joilla oli hankaluuksia saada ystäviä. Molemmissa tutkimusasetelmissä (CHILD, PEER) vertaislasta valmennettiin kuuden viikon ajan kaksi kertaa viikossa.

Henningin, Cordierin, Wilkes-Gillanin ja Falkmerin (2016) sekä Kentin, Cordierin, Joostenin, Wilkes-Gillanin ja Bundyn (2018) toteuttamissa tutkimuksissa ei valmennettu vertaislasta ennen interventiota, mutta sekä vertaislapsi että autismikirjon lapsi saivat valmennusta intervention aikana. Tarkoituksena oli valmentaa lapsia seuraavaan interventiokertaan, jotta he toimisivat seuraavalla kerralla eri tavoin kuin olivat aiemmin toimineet. Lapset saivat välittömän palautteen ja ohjeet siitä, miten toimintaa voitaisiin edistää. Näissä tutkimuksissa vertaislapsi toimi mallina autismikirjon lapselle näyttämällä, miten toimintaa tulisi muuttaa, sisäistettyään ensin terapeutilta saadut ohjeet. Terapeutti oli mukana myös ohjaamassa yhteisleikkiä, eli molemmat lapsiryhmät saivat valmennusta reaaliajassa intervention aikana.

5.2 Vertaislapsen toiminta interventiossa

Vertaislapsille kohdennetun valmennuksen myötä vertaislapset pyrkivät interventiossa eri keinoin kutsumaan tai mahdollistamaan autismikirjon lapsen yhteisleikkiin liittymistä. Yleisimpiä tapoja mataltaa leikkiin osallistumisen kynnystä oli leikin aloittaminen vertaislapsen toimesta, fyysinen lelun tai esineen ojentaminen leikkikaverille, hyvän esimerkin näyttäminen ja peliin liittyvien sääntöjen opettaminen. Vertaislapset, joita oli valmennettu ennen interventiota, olivat valmistautuneita siihen, miten kohdata autismikirjon lapsen ei-toivottua käyttäytymistä ja kuinka toimia tilanteessa tarvittaessa aikuisen tukemana.

Zhang ym. (2022) luokittelivat tutkimuksessaan vertaislasten antaman tuen tyypeiksi mallintamisen, tutoroinnin, yhteistoiminnallisten oppimisstrategioiden käyttämisen sekä vertaislapsen sanallisen tuen antamisen. Intervention strukturiin oli sisällytetty toimintaan virittävänä ja orientoivana osiona ennen vertaisleikin alkamista kahden vertaislapsen havainnollistama pelitilanne, jonka jälkeen autismikirjon lapset liittyivät mukaan vertaislasten antamien sanallisten vihjeiden, eleiden tai kädestä pitäen auttaen.

Wilkes-Gillanin ym. (2014) kouluympäristössä toteutetussa vertailevassa tutkimuksessa vertaislapset opettivat autismikirjon lapsia suoran ohjauksen, mallintamisen ja roolipelaamisen avulla leikkimään kouluympäristössä. Vertaislapset toteuttivat tutkimuksessa myös roolipeliä yhtenä leikki-
muotona. Henningin ym. (2016) tutkimuksessa vertaislasten toiminta oli tavanomaista leikkitoimintaa koti- sekä klinikkaympäristössä, jossa hyödynnettiin leikin videoimista. Vertaislasten ja autismikirjon lasten leikkiä videoitiin klinikkaympäristössä, jossa syntyynyttä kuvamateriaalia hyödynnettiin ja editoitiin opetuksellisessa tarkoituksessa seuraavan viikon leikkikertaa varten. Henning ym. (2016) ja Kent ym. (2018) olivat sisällyttäneet intervention alkuarvioon 20 minuuttia vapaata leikkiä. Kentin ym. (2018) tutkimuksessa videointia hyödynnettiin interventiossa, jossa vertaislapsi saattoi opettaa pelin sääntöjä ja mallintaa toimintaa hyvänä esimerkkinä. Vertaislapsi katseli yhdessä autismikirjon lapsen kanssa lyhyitä pätkiä omasta leikistään ja osallistui keskusteluun kokiensa yhteisleikin toivotuista toimintamalleista.

5.3 Vertaislapsi positiivisen vuorovaikutuksen vahvistajana

Yhdeksi teemaksi muodostui positiivisen vuorovaikutuksen vahvistaminen interventiossa vertaislapsen toimesta. Merkittävää näyttäisi olevan autismikirjon vertaislapselta saaman palautteen oikea-aikaisuus sekä autismikirjon lapsen toivottuun käyttäytymiseen keskittyminen intervention aikana. Positiivisen vuorovaikutuksen vahvistaminen vaikuttaisi olevan tärkeä osa erityisesti vertaisvaikutteisten interventioiden sisältöä (Peer-Mediated Intervention, *PMI*). Zhangin ym. (2022) tutkimuksessa jokainen interventiokerta noudatti nelivaiheista struktuuria, joista kahdessa viimeisessä osiossa painottui vertaislapsen keinot positiivisen vuorovaikutuksen vahvistamiseksi. Interventioon sisältyvän toimintavaiheen jälkeen lapset riemuitsivat spontaanisti yhteisestä onnistumisestaan tappamalla, kädellä peukkuja näyttäen sekä verbaalisesti toisiaan kehuen. Tutkimuksessa edellä mainitun kaltainen yhteinen onnistumisesta iloitseminen mainittiin tyypilliseksi menetelmäksi mahdollistaa autismikirjon lapsille sosialisointia tuomaa iloa sekä kohentaa heidän sosiaalista motivaatiotaan. Samassa Zhangin ym. (2022) toteuttamassa tutkimuksessa interventiokerran viimeisessä vaiheessa vertaislapsi antoi autismikirjon lapselle aina positiivista palautetta tämän toiminnasta lämpimän halauksen kera. Interventioerkoilla vertaislapset pääsivät hyödyntämään vertaisvuorovaikutusta tukevia keinoja, joihin he olivat ennen intervention alkua saaneet valmennusta.

Aineistoon valikoituneista tutkimuksista Henningin ym. (2016) tutkimuksessa yhdeksi tutkimuksen seitsemästä pääperiaatteesta nostettiin lapsen sisäisen empatian kehittyminen videomallinnuksen

avulla. Tutkimuksessa ei eritelty tarkemmin sitä, kenen tutkimukseen osallistuvan lapsen empatian kehittymistä tavoiteltiin, joten oletettavasti pääperiaate koski molempia, sekä vertaislasta että autistikirjon lasta. Vertaisvuorovaikutuksessa empatia perustuu lapsen kykyyn ymmärtää toisen lapsen tunteita sekä lohduttaa tätä, joten sitä voidaan pitää myös olennaisena elementtinä positiivisen vuorovaikutuksen mahdollistumiselle. Positiivisen vuorovaikutuksen vahvistaminen vertaislapsen toimesta näkyi Henningin ym. (2016) tutkimuksessa myös siinä, kuinka sekä vertaislasta että autistikirjon lasta muistutettiin pitämään hauskaa yhteisissä leikkihetkissä. Merkittävää vuorovaikutuksen vahvistamisen näkökulmasta tutkimuksessa oli myös se, että tutkimukseen valikoitunut leikkipari oli autistikirjon lapselle jo entuudestaan tuttu miellyttävistä leikkihetkistä. Voidaan siis olettaa, että tutkimukseen valikoitui vertaislapsia, joilla oli luontaisia kompetensseja tehdä yhteisleikistä miellyttävää myönteisen vuorovaikutuksen avulla. Henningin ym. (2016) tutkimus sisälsi myös videomallinnuksen hyödyntämistä positiivisten, vuorovaikutusta vahvistavien leikkitekojen tunnistamisessa. Videomallinnuksen avulla pyrittiin lisäämään vertaislapsen ja autistikirjon lapsen keskinäistä leikkiä. Myös Wilkes-Gillanin ym. (2014) tutkimuksissa vertaislapsi oppi tunnistamaan autistikirjon lapsen kanssa yhdessä positiivisia leikkitekoja omasta leikistään terapeutin hyödyntämän videomallinnuksen avulla. Myös Kent ym. (2018) hyödynsivät videomallinnusta lasten positiivisen vuorovaikutuksen vahvistamisessa, sillä he jaottelivat lasten keskeisiä leikkitekoja katsotun videon perusteella sekä myönteisiin tekoihin (Green Play) että negatiivisiin tekoihin (Red Play) ja pyrkivät näin vahvistamaan lasten keskinäistä, myönteistä vuorovaikutusta leikkitalanteissa.

5.4 Toimintaterapeutin antama tuki vertaislapselle interventiossa

Toimintaterapeutin antama tuki sekä vertaislapselle että autistikirjon lapselle sisälsi tutkimusten mukaan ohjausta ja sosioemotionaalista tukea. Ohjaus ilmeni esimerkiksi muistuttamisena sekä ohjauksena tilanteissa, joissa ilmeni ei-toivottua käyttäytymistä. Huolimatta siitä, että vertaislasten itsenäinen toiminta kahdenkeskisissä leikki- ja ryhmämuotoisissa tilanteissa autistikirjon lapsen kanssa olikin yksi merkittävä osa intervention sisältöä, tarvitsivat molemmat lapset ajoittain terapeutin ohjausta, tukea ja valvontaa yhteisleikkien sujuvuuden sekä intervention tavoitteellisuuden takaamiseksi. Toimintaterapeutin tehtäviin kuului myös positiivisen palautteen keinoin lasten rohkaiseminen leikkitalanteissa sekä leikkisän ilmapiirin luominen ja ylläpitäminen.

Zhangin ym. (2022) tutkimuksessa vertaislapsia opastettiin käyttämään menettelytapoja, jotka olivat autismikirjon lapsille mieluisia. Tällä pyrittiin maksimoimaan autismikirjon lapsen huomion kiinnittyminen haluttuun toimintaan. Terapeutit myös kannustivat vertaislapsia antamaan palautetta oikea-aikaisesti toiminnan aikana autismikirjon lapsille. Tämän tarkoituksena oli pyrkiä välttämään tai hillitsemään ei-toivottujen käyttäytymismallien ilmaantumista vuorovaikutustilanteissa. Tutkimukseen sisältyneet ryhmämuotoiset terapiakerrat sisälsivät selkeän struktuurin, jonka toteutuksesta vastasi tutkimuksen asiantuntijaryhmä. Ryhmämuotoinen terapiakerta noudatti samaa struktuuria jokaisessa ryhmän kokoontumisessa. Yksittäiseen terapiakertaan sisältyi itsensä esittely ja muiden tervehtiminen, ohjattu orientaatio terapiakerralle valitun pelin etenemisestä ja säännöistä vertaislasten havainnollistamana sekä varsinainen toimintavaihe, jonka aikana lasten keskinäistä leikkiä asetuttiin havainnoimaan sivusta.

Wilkes-Gillanin ym. (2014) tutkimuksessa korostui terapeutin vertaislapselle antaman tuen ja ohjauksen merkitys, sillä interventio rakentui sisällöllisesti terapeutin näkökulmasta ainoastaan terapeutin ja vertaislapsen keskinäiselle vuorovaikutukselle. Tutkimuksessa kolme autismikirjon lapsen luokkatoveria tapasivat terapeuttia säännöllisesti kahdesti viikossa yhteensä kuuden viikon ajan, saaden terapeutilta tukea ohjauksen ja valmennuksen muodossa. Tapaamisten tavoitteena oli ohjata vertaislapsia siten, että heillä olisi kompetensseja vahvistaa vuorovaikutusta lasten kanssa, joilla on vaikeuksia ystäväystyä ikätovereiden parissa. Wilkes-Gillanin ym. (2014) tutkimus oli aineistoon valikoituneista tutkimuksista ainoa, jossa terapeutti ohjasi interventiossa ainoastaan vertaislasta. Tutkimuksen jälkiseurantatulokset antoivat kuitenkin lupaavia viitteitä siitä, että vertaislapsiin kohdentuvalla ohjauksellisella tuella olisi positiivinen vaikutus autismikirjon lapsen sosiaalisen vuorovaikutuksen laajentumiseen myös intervention päätyttyä.

Henningin ym. (2016) tutkimusasetelmassa vertaislapsen ja autismikirjon lapsen leikkihetket toteutuivat osittain klinikkaympäristössä. Klinikaympäristössä toimintaterapeutilla oli mahdollista säädellä omaa tukea antavaa läsnäoloaan lasten leikkihetkissä, sillä terapeutilla oli mahdollisuus astua klinikan leikkihuoneen ulkopuolelle havainnoimaan lasten leikkutilannetta yhdessä autismikirjon vanhemman kanssa. Henningin ym. (2016) tutkimus vahvisti käsitystä terapeutin antaman tuen merkityksestä vertaislapselle erityisesti lasten keskinäisten leikkutilanteiden alkuun saattajana sekä jaetun yhteisleikin edistämisen tukijana. Kentin ym. (2018) toteuttama tutkimus oli pitkälti toisinto Henningin ym. (2016) pilottitutkimuksesta. Kentin ym. (2018) tutkimuksesta ilmeni, että leikkipareille korostettiin heidän mahdollisuuttansa ilmaista itse, mikäli he kokivat tarvitsevansa aikuisen tukea leikkutilanteessa.

6 TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Aikaisemmin autismikirjon lasten sosiaalisia taitoja on pyritty edistämään klinikaympäristöissä, mutta on todettu, että interventiot ovat olleet aikaa vieviä eivätkä tulokset ole yleistyneet klinikan ulkopuolisiin ympäristöihin. Tämä on rajoittanut näiden lähestymistapojen toteutettavuutta ja tehokkuutta. (Williams White, Keoning & Scahill 2007, Hakupäivä 1.12.2023.) Ongelmaa on pyritty ratkaisemaan siten, että tutkimusympäristöinä vertaisvaikutteisissa interventioissa toimii nykyään yhä useammin autismikirjon lapsen koulu- tai vapaa-ajan ympäristö, jossa vuorovaikutukseen sekä sosiaalisten taitojen harjoitteluun liittyviä asioita pyritään tutkimaan ja tukemaan lapsen kannalta merkityksellisemmässä ympäristössä. Koulussa toteutetuilla interventiolla on todettu olevan yhteys lisääntyneeseen vertaistoimintaan välitunnilla sekä vertaislasten hyväksyvyyteen autismikirjolaisten kohtaan (Kasari ym. 2016). Yleisimpiä mielenterveyttä vaarantavia riskitekijöitä ovat muun muassa heikko opintomenestys, yksinäisyys, kiusaaminen ja syrjintä (Konsensuslausuma Aivot ja mieli 2020, 11). Tukemalla yhteistoimintaa vertaislasten sekä autismikirjolaisten välillä voidaan pienentää kiusatuksi tulemisen riskiä sekä toistuvaa eristäytymistä sosiaalisissa tilanteissa. Autismikirjolaisten voi kumminkin kokea erityisesti kouluympäristössä kuormitusta, jolloin yksin vietetty aika ei aina tarkoita negatiivisessa mielessä tapahtuvaa eristäytymistä, vaan pikemminkin sensorisen kuormituksen tasaamista ilman sosiaalisen kanssakäymisen vaatimuksia (Kämäräinen, Kilpiä & Kärnä 2022, 30, Hakupäivä 1.12.2023).

6.1 Keskeiset tulokset

Tutkimuskysymykseen *”Miten vertaislapsi voi tukea autismikirjon lapsen sosiaalisten taitojen edistymistä toimintaterapiassa?”* pystyttiin tuottamaan kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkimusmetodilla kattava vastaus, joka on esitetty edellisessä luvussa 5 – Kirjallisuuskatsauksen tulokset. Vaikka valittujen tutkimusten tutkimusasetelmat, -menetelmät, interventioon valmistautuminen sekä itse interventiot osittain eroavat toisistaan, kyettiin tutkimuksissa osoittamaan vertaislapsen käytön edistävän autismikirjon lasten sosiaalista vuorovaikutusta tehokkaammin kuin verrokkiryhmissä (pois lukien Zhangin ym. 2022 syvemmin autististen lasten pienryhmä). Toimintaterapeuttisten interventiotutkimusten tuloksiin on voinut vaikuttaa positiivisesti muun muassa terapian intensiteetti, leikki-tilanteiden videointi, interventiota edeltävä vertaislapsen valmennus, terapeutin antama tuki sekä ennalta tunnettu leikki-työryhmä.

Interventioilla, jotka hyödyntävät videomallinnusta on todistettu olevan hyvä vaste autismikirjon lasten uusien taitojen opettelussa (Delano 2007). Syyksi tähän on epäilty autismikirjon erityisvahvuuksiin yleisesti miellettyä visuaalista erottelukykystä, joka voi toimia pedagogisessa merkityksessä voimavarana. Tämä oli huomioitu Henningin ym. (2016) sekä Kentin ym. (2018) tutkimuksissa, joissa autismikirjon lapselle ja vertaislapselle näytettiin editoitua videomateriaalia aikaisemmasta yhteisestä leikkihetkestä. Näytetyn videomateriaalin avulla painotettiin toivottua ja ei-toivottua käyttäytymistä sosiaalisten taitojen edistämisen näkökulmasta. Useimpia videoita editoitiin siten, että videolla pyrittiin luomaan toistoja positiivisista leikkiteoista, jotka helpottivat leikkikaverin ja vertaislapsen yhteisleikkiä. Videot olivat pituudeltaan lyhyitä ja suhteutettu leikkiparien ikään ja kehitystasoon.

6.2 Tulosten soveltaminen toimintaterapian käytäntöön

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tuloksia voidaan soveltaa tukena toimintaterapian suunnittelussa ja toteutuksessa, harjoittaen terapeuttista päättelyä. Autismikirjon lapsen interventioon voidaan sisällyttää katsauksesta useita eri elementtejä painottaen tukea sille osa-alueelle, joka on lapsen kasvun ja kehityksen kannalta oleellisin. Toimintaterapeutin tulisi arvioida vertaislapsen sekä autismikirjolaisten soveltuvuus interventioon yksilökohtaisesti ja varmistua siitä, ettei vertaislapsella ole vuorovaikutukseen tai intervention toteutuksen kannalta toimintaa vaikeuttavia ominaisuuksia tai tekijöitä. Vertaislapsen tuttuus voi olla intervention alkutaivalta helpottava tekijä, jolloin autismikirjolaisten sisäinen stressi ja jännitys liittyen tilanteeseen voivat olla paremmin siedettyjä. Ennalta tuntematon leikkipari simuloi tehokkaammin arkielämän muuttuvia vertaisvuorovaikutustilanteita, sekä uusien ihmisten kohtaamista.

Erialaisten pelien käyttäminen terapeuttisena menetelmänä on perusteltua, jolloin toiminnalla on selkeät säännöt ja struktuuri, joiden mukaan toimitaan. Pelaamistilanteisiin sisältyy luontaisesti jakamista, neuvottelua sekä sosiaalista kommunikointia, jota voi tarvittaessa mukauttaa tai kompensoida esimerkiksi AAC-kommunikaatiomenetelmillä. Zhangin, ym. (2022) tutkimuksen tuloksissa mainittiin, että syvemmin autistiset lapset (severe level small group) eivät hyötäneet interventiosta samalla tavalla kuin lievemmin ja keskitasoisesti autistiset lapset (mild & moderate). Syvemmin autististen lasten ryhmässä autismikirjon lapset eivät kyenneet osallistumaan samoihin sosiaalisiin peleihin, joita oli käytetty lievän ja keskitasoisien pienryhmissä, joka vaikutti vertaislapsiin siten, että leikkitalanteessa esiintyi turhautumista ja vähemmän positiivista käyttäytymistä autismikirjon

lapsia kohtaan. Tutkimusartikkelista ei käynyt ilmi hyödynnettiinkö syvemmin autististen lasten ryhmässä esimerkiksi sosiaalisia tarinoita, kuvatukea tai porrastettiin toimintaa ryhmän taitotasoa vastaavaksi.

Toimintaterapian interventioissa struktuuri saattoi hyödyttää molempia vertaisvuorovaikutuksen osapuolia, niin autismikirjollaisia kuin vertaislapsia muistamaan keskinäistä vuorovaikutusta tukevia tapoja toimia. Struktuuri toimii myös ajanhallintaa tukevana tekijänä sekä lisää toiminnan ennustettavuutta (Autismikirjon häiriö. Käypä hoito -suositus, 2023). Struktuurin voidaan nähdä hyödyttäneen erityisesti autismikirjon lapsia, joille tiettyjen asioiden toistuminen muuttumattomana intervention aikana saattoi lievittää heidän sisäistä stressiään ja auttaa heitä keskittymään paremmin intervention sisältöön. PEICAS-tutkimushankkeessa (Peer Interactions involving Children with Autism Spectrum disorder in inclusive classrooms) toteutetussa kyselyssä suomalaiset aikuiset sekä kouluikäiset autismikirjollaiset olivat kokeneet struktuurin koulussa välitunnilla osallistumista ja vuorovaikutusta tukevana tekijänä (Kämäräinen ym. 2022, 30, Hakupäivä 1.12.2023).

6.3 Taitojen yleistymisen haasteellisuus

Autismikirjolla olevien lasten sosiaalisten taitojen edistäminen on kompleksinen kokonaisuus, joka vaatii terapeutilta lapsen vuorovaikutuksen erityispiirteiden kuten jaetun tarkkaavaisuuden, mielen teorian sekä vuorovaikutukseen liittyvien tilannesidonnaisten tekijöiden, kuten ympäristön vaikutuksen ymmärtämistä. Vuorovaikutustilanteisiin liittyvät vaihtuvat ympäristö- sekä yksilötekijät tekevät jokaisesta kohtaamisesta ja siinä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta ainutlaatuisen. Sama ainutlaatuisuus luo haasteita interventioissa opittujen sosiaalisten taitojen siirtymävaikutuksen suhteen.

Tutkimusten lopputuloksissa oli havaittavissa eriäviä näkökantoja siihen, yleistyvätkö autismikirjollaisilla interventioissa opitut taidot osaksi muita taitoja vuorovaikutustilanteisiin arkielämässä. Esimerkiksi leikkipareja hyödyntävässä tutkimuksessa (Henning ym. 2016) interventiossa opitut taidot eivät yleistyneet autismikirjon lasten kotiympäristöön, jossa leikkitreffejä järjestettiin klinikka- ympäristön ohella. Kentin ym. (2018) samankaltaisessa leikkipareja hyödyntävässä tutkimuksessa raportoitiin vastaava tulos; havaittavissa oli myönteinen, mutta tilastollisesti merkityksetön suuntaus ennen ja jälkeen intervention sekä klinikka- että kotiympäristöissä toteutetuissa seurantatutkimus-

ten tuloksissa. Tämä viittaisi siihen, että autismikirjon lasten tuen tarve sosiaalisia taitoja harjoittellessa on pitkäaikaista ja vaatii luultavasti paljon toistoja hankittujen taitojen säilyttämiseen ja uuden oppimiseen.

7 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksen voidaan katsoa olevan eettisesti hyvä, kun tutkijat noudattavat tutkimuksessaan *hyvää tieteellistä käytäntöä*. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimusperiaatteelliset käytännöt ovat yleisesti hyväksytyjä tiedeyhteisössä, tutkimus lähtökohdiltaan kunnioittaa ihmisarvoa ja tutkimushenkilöiden osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23). Noudattaessaan hyvää tieteellistä käytäntöä tutkija pyrkii huolellisuuteen ja tarkkuuteen tutkimustyössään sekä dokumentoi tuloksiaan rehellisesti, toteuttaen avointa ja vastuullista tiedeviestintää (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023).

7.1 Tutkimuksen luotettavuus valittujen kriteerien mukaisesti

Kylmän ja Juvakan (2007, 127) esittelemien luotettavuuskriteerien mukaan tutkimuksessa tulisi arvioida sen uskottavuutta, vahvistettavuutta, refleksiivisyyttä sekä siirrettävyyttä. Kyseiset kriteerit ovat muodostuneet useiden eri tutkijoiden toimesta kansainvälisesti.

Koska kyseessä on kirjallisuuskatsaus, ei tutkimuksessa ole mahdollisuutta keskustella tutkimuksiin osallistuneiden lasten tai tutkijoiden kanssa, siksi **uskottavuutta** tulisi arvioida eri näkökulmia hyödyntämällä, sekä keskustelemalla muiden aihetta tutkivien tai ymmärtävien osapuolten kanssa. (Kylmä & Juvakka 2007, 128.). Opinnäytetyötyöskentelyn aikana on käyty pohdintaa sekä vertaislapsen, että autismikirjon lapsen kokemuksista interventioissa. On pohdittu mm. autismikirjon lapsen kokemusta toimintaterapian tarpeesta sosiaalisissa taidoissa ja osallistumisessa, sekä vertaislapsen tukemista interventiossa, mutta myös hänen kokemustaan autismikirjon lapsen kanssa toimimisesta sekä yleisesti molempien osapuolten jaksamisesta interventiojaksolla. Asiantuntevaa vastakkainasettelua ei opinnäytetyöprosessin aikana ole saatu muualta, kuin ohjaavilta opettajilta, jotka ovat osaltaan haastaneet opinnäytetyötiimin näkemyksiä ja pohdintaa, sekä antaneet arvokasta tietoa, mielipiteitä ja ajatuksia.

Kirjallisuuskatsauksessa on painotettu hakuprosessin läpinäkyvyyttä ja toistettavuutta, jotta lukijalle kävisi ilmi, miten aineisto on hankittu ja miten sitä on käsitelty. Tietokannoissa käytetyt hakusanat sekä hakulausekkeet osumineen on kuvattu taulukoin opinnäytetyön liitteeksi. Valittujen tutkimusten sisäänotto- ja poissulkukriteerit ovat esitetty myös taulukkomuodossa sekä valintaprosessista

on muotoiltu havainnollistava prismavuokaavio, josta ilmenee jäljellejääneiden tutkimusten määrä. Tarkka kirjaaminen prosessin eri vaiheista, tapahtumista, löydöksistä sekä päätöksistä lisäävät ja mahdollistavat tutkimuksen **vahvistettavuutta**. (Kylmä & Juvakka 2007, 129). Opinnäytetyössä on pyritty kuvaamaan tutkimuksia tarpeeksi kattavasti, jotta lukijalle tulisi selkeästi esille kohderyhmä ja sen ominaisuudet, kuten ikä, sekä tutkimusympäristö ja -asetelma ilman, että lukijan tarvitsisi mennä alkuperäislähteelle saadakseen kuvan tutkimustilanteesta. Tutkimuksessa tulee olla kuvattuna riittävästi tietoa, jotta lukija voi arvioida tulosten **siirrettävyyttä**. (Kylmä & Juvakka 2007, 129).

Kirjallisuuskatsauksen tekijät kantavat ensisijaisen vastuun lähteiden ja tarkasteltavien tutkimusten validiteetin sekä totuudenmukaisuuden punnitsemisessa. Artikkeleita lukiessa ja tutkimusten validiutta arvioitaessa harjoitettiin lähdekritiikkiä. Joitain tutkimuksia täytyi jättää pois riittämättömän raportoinnin vuoksi, sillä kuvaus tutkimuksen etenemisestä sekä metodologisista ratkaisuista jäi epäselväksi. Työryhmä sitoutui tuottamaan tekstiä totuudenmukaisesti, viittaamaan lähteisiin huolellisesti sekä käyttämään selkeää ja ymmärrettävää kieltä raportoinnissa. Ennen varsinaisia tietokantahakuja sekä hakutuloksiin syventymistä, aikaisempaan tutkimustietoon tutustuttiin kattavasti. Erilaisiin kansainvälisiin selvityksiin tutustuminen sidosryhmien näkökulmasta auttoi muodostamaan kokonaiskuvaa autismitutkimuksen nykytilasta. Tutkimuksen tekijöillä tulee olla ajatus siitä, miten he itse vaikuttavat aineistoon ja tutkimusprosessiin, ja mitkä ovat heidän lähtökohtansa tutkimuksen toteuttamiseen, kuten **refleksiivisyys** edellyttää.

7.2 Eettisyys kirjallisuuskatsausprosessissa

Kirjallisuuskatsauksessa kerätään muiden tutkijoiden tuottamaa tietoa yhteen paikkaan, jota analysoidaan, tulkitaan ja kirjoitetaan uuteen asuun. Nämä asiat tuovat katsauksen ympärille riskin luotettavuudessa ja erityisesti eettisyydessä, koska alkuperäisten tutkimusten asetelmat ja tulokset tulisivat pysyä samoina. Tutkimuksissa tuotettu tieto ei saa muuttua matkalla, eikä sitä saa muokata omiin tarkoituksiin sopivaksi. Aineisto ei saa muuttua prosessin aikana.

Koska aineisto muodostuu muiden tutkijoiden teettämistä tutkimuksista, ei ole tarkoituksenmukaista arvioida tutkimusten eettisyyttä, koska jokaisen tutkijan tulee tehdä se itse. Eettisyys kirjallisuuskatsauksessa esiintyy tiedon säilyttämisenä alkuperäisessä muodossaan, prosessin läpinäkyvyytenä, sekä pohdintana omasta toiminnasta sekä valinnoista. Valinnat ja päätökset tutkimusprosessin eri vaiheissa, voivat johtaa myös epäonnistumiseen eettisissä kysymyksissä, mikä taas voi

johtaa siihen, että koko tutkimukselta katoaa pohja. (Kylmä & Juvakka 2007, 137). Jotta kunnia säilyisi alkuperäisillä tutkijoilla, eikä tieto vääristyisi prosessin edetessä, oli tärkeää, että prosessin eri vaiheissa keskusteltiin siitä, mihin suuntaan työtä vietäisiin. Erityisen ratkaiseva vaihe oli aineiston analysoiminen, jossa ratkaistiin mitkä näkökulmat otetaan huomioon, mihin yhtäläisyyksiin tartutaan ja lopulta tehdään tulkinta, mitä kerätyt tulokset oikeastaan tarkoittavat, ja miten ne lukijalle esitetään. Analysointivaiheessa kerättiin alkuperäisiä, suoria lainauksia tekstistä, joiden pohjalta muodostettiin pelkistetyt ilmaukset sekä alaluokat. Aineiston ollessa englanninkielinen, oli analysointivaiheessa kiinnitettävä erityistä huomiota käännoistyöhön. Käännoistyössä pyrittiin mahdollisimman tarkkaan ja alkuperäisilmaisua vastaavaan käännoykseen, jotka käytiin yhdessä työryhmän kesken, kolmen eri kääntäjän toimesta läpi. Eettisyys korostuu tässä kirjallisuuskatsauksessa myös sana- ja käsitevalinnoissa. Tietoa ja tuloksia voidaan tuoda esille eri tavoin, eri ulkoasuissa. Työssä on valittu yhdessä tutkijoiden kesken, mitä terminologiaa halutaan käyttää, jotta termit pysyisivät samoina läpi työskentelyn.

7.3 Vertaislapsen huomioiminen interventiossa

Vertaislapsen ollessa mukana interventioissa, on tärkeää muistaa, että interventio vaatii paljon myös häneltä. Kun vertaislasta valitaan esimerkiksi autismikirjon lapsen omasta ryhmästä tai luokasta, ei ainoastaan ihanteelliset ominaisuudet ja käytöstavat tarkoita sitä, että lapsen on määrä osallistua interventioon. On tärkeää, että vertaislapselle kerrotaan, minkälaisesta tilanteesta on kyse, mikä hänen osuutensa interventiossa on, kenen kanssa interventio toteutetaan, sekä minkälaisia asioita hänen olisi hyvä huomioida. Vertaislapsen valmentamatta jättäminen ei anna vertaislapselle mahdollisuutta valmistautua interventioon. Sitäkin tärkeämpää on vertaislapsen sekä huoltajien suostumus interventioon. Aikuisen, joka koetaan auktoriteettina, on tärkeä viestiä vertaislapselle, ettei hänen ole pakko suostua vertaislapseksi interventioon, jos ajatus ei tunnu hänestä jollain tapaa mukavalta. Autismikirjon lapsen reaktiot, käytösmallit ja -tavat sekä tapa kommunikoida voivat olla poikkeavat, ja siksi vertaislapsen on hyvä tietää tällaisesta mahdollisuudesta etukäteen. Toimintaterapeutilla tulee olla matala puuttumisen kynnyks, ja jokaisella osapuolella tulisi olla intervention aikana turvallinen olo. Myöskään liiallista vastuuta ei vertaislapsen hartioille voi laskea, toimintaterapeutti on interventiossa ammattilainen ja aikuinen, jonka tehtävä on ohjata interventiota ja huolehtia sen etenemisestä.

Myös intervention strukturilla on merkitystä. Kuten oppitunneissa, interventiossa on hyvä olla strukturi, jota noudatetaan, sekä aikataulu, jonka mukaan edetään, pidetään taukoja, ja valmistaudutaan toiminnan päättämiseen. Toimintaterapeutin tulisi parhaansa mukaan pyrkiä säilyttämään interventioon valituissa toiminnoissa leikkisyys, joka tuo iloa molemmille osallistujalapsille ja luo kiinnostusta sekä sitoutumista yhteistä leikkiä tai toimintaa kohtaan.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi käynnistettiin helmikuussa 2023, jolloin tavoitteena oli saada työ valmiiksi tulevan syyslukukauden aikana. Opinnäytetyöryhmä työskenteli etänä prosessin ajan, sillä tiimin jäsenet asuivat eri puolella Suomea. Alkuperäisen tutkimuskysymyksen viitoittamana teoriapohjan rajaaminen koettiin alussa haastavaksi. Aineistohakujen jälkeen aineistossa huomattiin vahva edustavuus vertaislapsia käsittelevissä tutkimuksissa, jolloin aihetta päätettiin rajata ja tutkimuskysymystä tarkentaa. Tutkimuskysymyksen tarkentumisen myötä työryhmä koki, että aineiston analyysi sekä muut työvaiheet helpottuivat ja opinnäytetyö alkoi etenemään tehokkaasti.

Interventioita, joihin sisältyi vertaislapsia autismikirjon toimintaterapiassa, oli vielä toistaiseksi tutkittu vähän, joka kävi ilmi myös tutkimusartikkelien niukkuudesta. Poikkitieteellisissä tutkimuksissa psykologian, neuropsykologian ja erityispedagogiikan ammattiryhmät olivat hyvin edustettuina, joten toimintaterapiaan painottuvia tutkimuksia oli vaikea löytää. Moniammatillisissa tutkimuksissa toimintaterapeutti saattoi toimia apututkijan asemassa päätutkijan sijasta, jolloin tutkimuksen tulkittiin sijoittuvan vallitsevasti muiden alojen tutkimuskenttään, vaikka tieto olisi voinut olla hyödyllistä myös toimintaterapeutisesta näkökulmasta. Toimintaterapeutin ammattiosaaminen toiminnan porastamisessa, menetelmien valinnoissa, aistisäätelyyn liittyvissä asioissa, kommunikaation tukemisessa sekä struktuurin sisällyttämisessä interventioon puoltavat toimintaterapeutin osaamisen puolesta autismikirjon tutkimuksessa.

Opinnäytetyön edetessä ja tiedon kertymisen lopputuloksena on työryhmässä tapahtunut ajatusten uudelleen suuntaamista taitojen harjoittelun näkökulmasta toimintaympäristöön liittyviin seikkoihin. Autismikirjoa ei tulisi enää pitää oirekeskeisyyttä korostavana häiriönä vaan pikemminkin neurodiversiteetin yhtenä ilmenemismuotona, jolloin ympäristöön liittyvällä ohjauksella ja neuvonnalla voidaan saada kohderyhmän elämänlaadun kannalta merkittävämpiä lopputuloksia.

Sosiaalisen osallistumisen tukemisen viitekehysessä (Olson 2020) on huomioitu tukea antavan ympäristön merkitys kahdella eri tavalla autismikirjolaisten näkökulmasta. Ikätoverien välistä vuorovaikutusta tukeva ympäristö tarjoaa lapselle mahdollisuuden säännölliseen ja myönteiseen vuorovaikutukseen ikätovereiden parissa, sekä mahdollisuuden osallistua vaihteleviin toimintoihin näiden kanssa. Tukea antavaan kouluympäristöön sisällytetään muun muassa opettajan kyky tukea

oppilaiden välistä vuorovaikutusta, opetustyylin mukauttaminen tarpeita vastaavaksi sekä oppimista tukevat tilat ja materiaalit. (Olson 2020, 472–473.) Ikätoverien välistä vuorovaikutusta tukeva ympäristö voidaan tulkita viitekehyksessä siten, että koulu- tai muun kasvatusympäristön tulisi olla autismikirjollaiselle kiusaamisvapaa alue. Sisällyttämällä vertaislapsia autismikirjollaisen merkityksellisiin toimintoihin ja toimintaympäristöihin, voidaan pyrkiä kohti ilmapiiriä, jossa edesautetaan ikätoverien välisten ystävyysuhteiden muodostumista varhaislapsuudesta kouluikään.

Tulevaisuuden jatkotutkimusaiheet voisivat liittyä autismikirjollaisten kokemukseen kouluympäristön kuormittavuudesta tai sosiaalisen osallisuuden kokemuksiin nuorilla aikuisilla vapaa-ajan toimintakokonaisuuden kontekstissa. Leikki- ja kouluikäiset lapset ovat olleet suosittu kohderyhmä tutkimuksissa, mutta nuoret aikuiset vaikuttavat rajautuvan usein tutkimusryhmän ulkopuolelle iän puitteissa. Vapaa-ajan epämuodollisissa ympäristöissä ystävyysuhteiden luominen ja ylläpitäminen voisi sisältyä jatkotutkimusaiheen tutkimuskysymyksen asetteluun.

LÄHTEET

Aivot ja mieli – terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen – konsensuslausuma 2020. Lääkäriseura Duodecim ja Suomen Akatemia.

<https://www.duodecim.fi/wp-content/uploads/sites/9/2020/03/Konsensuslausuma-1.7.pdf>

Autismikirjon häiriö. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen, Suomen Nuorisopsykiatrisen Yhdistyksen, Suomen Kehitysvammlääkäreiden, Suomen Lastenneurologisen Yhdistyksen ja Suomen Psykiatriyhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2023. Hakupäivä 15.2.2023.

<https://www.kaypahoito.fi/hoi50131>.

Autismiliitto, Vuorovaikutus. Hakupäivä 04.12.2023.
Vuorovaikutus - Autismiliitto

Case-Smith, Jane, Kuhaneck, Heather & Clifford O'Brien, Jane 2020. Case-Smith's Occupational Therapy for Children and Adolescents, Eighth Edition. Elsevier Inc. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.

Delano, Monica E. 2007. Video Modeling Interventions for Individuals with Autism. Remedial and Special Education. Vol. 28(1), 33–42. Sage Journals. Vaatii käyttöoikeuden. Hakupäivä 1.12.2023. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/07419325070280010401?src=getfr&journalCode=rse>

Fisher, Anne G. & Marterella, Abbey 2019. Powerful Practice: A Model for Authentic Occupational Therapy. Fort Collins: Ciots.

Henning, Belindi, Cordier, Reinie, Wilkes-Gillan, Sarah & Falkmer, Torbjorn 2016. Australian Occupational Therapy Journal 63(4). Australia. A pilot play-based intervention to improve the social play interactions of children with Autism Spectrum Disorder and their typically developing playmates. Wiley Online Library. Vaatii käyttöoikeuden.

Hilton, Claudia List & Kramer, Jessica 2020. Assessment and Intervention of Social Participation and Social Skills. Teoksessa Case-Smith's Occupational Therapy for Children and Adolescents (toim. Jane Clifford O'Brien & Heather Kuhaneck). 8th Edition. St. Louis: Elsevier. 338–394.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Hoitotyön tutkimussäätiö Hotus. Tutkimustiedon hakeminen n.d. Hakupäivä 23.10.2023.
<https://www.hotus.fi/tutkimustiedon-hakeminen/>

ICD-11: International Classification of Diseases 11th Revision. 6A02 autism spectrum disorder.
Hakupäivä 21.05.2023.
<https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/437815624>.

Kent Cally, Cordier Reinie, Joosten Annette, Wilkes-Gillan Sarah & Bundy Anita 2018. Australian Occupational Therapy Journal 65(3). Australia. Peer-mediated intervention to improve play skills in children with autism spectrum disorder: A feasibility study Wiley Online Library. Vaatii käyttöoikeuden.

Khetani, Mary Alunkal & Coster, Wendy J., 2019. Social Participation. Teoksessa Willard and Spackman's Occupational Therapy (toim. Boyt Chell, Barbara A. & Gillen, Glen). 13th Edition. Wolters Kluwer, 847–863.

Kuhaneck, Heather 2020. Autism Spectrum Disorder. Teoksessa Case-Smith's Occupational Therapy for Children and Adolescents (toim. Jane Clifford O'Brien & Heather Kuhaneck). 8th Edition. St. Louis: Elsevier, 786–807.

Kuhaneck, Heather & Case-Smith, Jane 2020. The Occupational Therapy Process in Pediatrics: Overview of Essential Concepts. Teoksessa Case-Smith's Occupational Therapy for Children and Adolescents (toim. Jane Clifford O'Brien & Heather Kuhaneck). 8th Edition. St. Louis: Elsevier, 1–17.

Kuhaneck, Heather Miller & Spitzer, Susan L. & Miller, Elissa 2010. The Who, What, Where, When and Why of Play. Activity Analysis, Creativity, and Playfulness in Pediatric Occupational Therapy: Making Play Just Right. 1th Edition. Jones & Bartlett Learning.

Kylmä, Jari & Juvakka, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. 1. painos. Edita Prima Oy, Helsinki 2007.

Kämäräinen, Anniina, Kilpiä, Anni ja Kärnä, Eija 2022. e-Erika verkkolehti. Erityispedagogista tutkimusta ja koulutuksen arviointia. Numero 2. Ymmärrystä, yksilöllisyyttä ja yksiselitteisyyttä – autismikirjon oppilaan sosiaalisen osallistumisen ja vuorovaikutuksen tukeminen. Hakupäivä 1.12.2023. <https://journals.helsinki.fi/e-erika/issue/view/162/89>

Myers, Christine T. & Cason, Jana 2020. Early Intervention Services. Teoksessa Case-Smith's Occupational Therapy for Children and Adolescents (toim. Jane Clifford O'Brien & Heather Kuhaneck). 8th Edition. St. Louis: Elsevier, 601–626.

Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process Fourth Edition. The American Journal of Occupational Therapy 2020, Vol 74. (Supplement_2), Hakupäivä 14.10.2023. https://research-aota-org.ezp.oamk.fi:2047/ajot/article/74/Supplement_2/7412410010p1/8382/Occupational-Therapy-Practice-Framework-Domain-and

Olson, Laurette Joan 2020. A Frame of Reference for Enhancing Social Participation. Teoksessa Frames of Reference for Pediatric Occupational Therapy (toim. Kramer Paula, Hinojosa Jim & Tsu-Hsin Howe). Philadelphia: Wolters Kluwer, 461–495.

Ratcliff, Karen, Fingerhut, Patricia & O'Brien, Jane 2020. Mental Health Conditions. Teoksessa Case-Smith's Occupational Therapy for Children and Adolescents (toim. Jane Clifford O'Brien & Heather Kuhaneck). 8th Edition. St. Louis: Elsevier, 728–763.

Savolainen, Tuija & Aralinna, Virpi 2017. Toimintaterapianimikkeistö. Nimikkeistöt ja luokitukset, Kuntaliitto, Toimintaterapialiitto. Helsinki. Hakupäivä 05.12.2023.
<https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/2411/toimintaterapianimikkeisto.pdf>

Suarez, Michelle A. & Ellsworth, Kathryn 2017. Autism Spectrum Disorders. Teoksessa Conditions in Occupational Therapy: Effect on Occupational Performance (toim. Atchison, Ben J. & Drette Powers, Diane). 5th Edition. Wolters Kluwer, 27–53.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö. Hakupäivä 13.3.2023
<https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>.

Vilka, Hanna 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. E-kirja. Helsinki: Art House.

Wilkes-Gillan Sarah & Falkmer Martia 2014. Australian Occupational Therapy Journal 61(5). Australia. A peer-mediated school intervention significantly improved the social skills and playground interactions of children with autism spectrum disorder. Wiley Online Library. Vaatii käyttöoikeuden.

Williams White Susan, Keoning Kathleen & Scahill Lawrence 2007. Journal of Autism and Development Disorders 37(10)1858–68. Social skills development in children with autism spectrum disorders: a review of the intervention research. PubMed. Vaatii käyttöoikeuden.

Woodyatt, Gail & Rodger, Sylvia 2006. Communication and Social Skills For Occupational Engagement. Teoksessa Occupational Therapy with Children (toim. Rodger, Sylvia & Ziviani, Jenny). 1th Edition. Blackwell Publishing Ltd: 158–173.

Zhang Beihua, Liang Shan, Chen Jingze, Chen Lin, Chen Weimin, Tu Shunshun, Hu Linyan, Jin Huimin & Chu Lixi 2022. Translational Pediatrics 11(5). Hong Kong, Kiina. Effectiveness of peer-mediated intervention on social skills for children with autism spectrum disorder: a randomized controlled trial. TP Translational Pediatrics.
<https://tp.amegroups.org/article/view/95512/html>

LIITTEET

Liite 1 PICO-malli

Liite 2 Toteutunut tiedonhaku

ALKUPERÄISEEN TUTKIMUSKYSYMYKSEEN LIITTYVIEN TERMIEN JÄSEN- TÄMINEN PICO-MALLIN AVULLA

PICO-käsitteet	PICO-käsitteistä muo- dostuneet termit	Englanninkieliset ha- kusanat	Suomenkieliset ha- kusanat
P (<i>population</i>) Kiinnostuksen kohteena oleva kohderyhmä	Asiakasryhmänä 3–12- vuotiaat autismikirjon lap- set	autis* asperger* child* adolescen* youth young pre-teen* pre-adolescen* teen*	autis* asperger* laps* last* nuor*
I (<i>interest</i>) Mielenkiinnon kohde	Sosiaalisten taitojen edis- täminen	social skills social participation	sosiaali*
Co (<i>context</i>) Konteksti	Toimintaterapia-interven- tiot	occupational therap* intervention	interventio* toimintaterap*

TOTEUTUNUT TIEDONHAKU

Tietokanta	Hakupäivä	Hakusanat ja -fraasit	Hakuominaisuus	Osumat
OTDBase	7.6.2023	autism children social skills intervention	avainsanahaku	N=100
OTSeeker	6.6.2023	Intervention: social skills AND Diagnosis/Subdiscipline: Developmental disorders / learning difficulties AND Age group: Paediatric / adolescent	tarkennettu haku	N=60
EBSCO CINAHL	5.6.2023	intervention* AND ("social skills" OR "social participation") AND (autis* OR asperger*) AND "occupational therapy" AND (child* OR adolescen* OR youth OR young* OR pre-teen* OR preadolescen* OR teen*)	tarkennettu haku	N=49
EBSCO CINAHL	5.6.2023	("social skills" OR "social participation") AND (autis* OR asperger*) AND "occupational therapy" AND (child* OR adolescen* OR youth OR young* OR pre-teen* OR preadolescen* OR teen*)	tarkennettu haku	N=94
Medic	5.6.2023	interventio* AND toimintaterap* AND sosiaali* AND (autis* OR asperger*) AND (laps* OR last* OR nuor* OR teini*)	avainsanahaku	N=0
SageJournals	5.6.2023	autism OR asperger AND social skills AND child* OR adolescents OR youth AND intervention AND occupational therapy	tarkennettu haku	N=347
PubMed	5.6.2023	("social skills" OR "social participation") AND (autis* OR asperger*) AND "occupational therapy" AND (child* OR adolescen* OR youth OR young* OR pre-teen* OR preadolescen* OR teen*)	avainsanahaku	N=35

OTDBase	26.9.2023	autis* AND peer* OR peer-mediated OR	avainsanahaku	N=32
Täydentävä haku	lisä-	PMI*		